

Prikazano, dan 11. 3. 1924.
Prikazano je 11. 3. 1924.

Pojevni broj D 2

„DALMATINSKI HRVAT“ izlazi svake subote.
Godišnja predplata Din 90 — Polugodišnja
Din 45 — Trimestarsko Din 24 — Za Ameriku godišnje dva dolara.

OGLASI PRAVA CJENIKU.

Račun kod Pošt. Ček. Ureda, Zagreb, br. 38004

Pripremni telefon
preko dana br. 38 — preko noći br. 23
(Interurban)

NOVINE ZA PROSVJETU, GOSPODARSTVO I POLITIKU DALMATINSKE HRVATSKE.

God. III.

ŠIBENIK, 8. OŽUKA 1924.

Br. 57.

Povodom drugog Mac Donaldovog pisma Poincareu.

Negda najorganiziranija država na kontinentu, Njemačka, pala je po ratu u takav haos ekonomske disorganizacije, da to osjeća čitav svijet. S obzirom na gospodarsku snagu, koju može da razvije ova zemlja, to je posve prirodno. Gospodarski život nijedne zemlje, pa ni najnaprednije u najbogatije, nije tako složen ni neodvisan, da bi sam sebi mogao dostajati. Nigdje se izmjena dobara ne vrši bez uvoza ili izvoza. Čak ni Evropa nije sama sebi dosta. Istom je čitav svijet povezan u jednu gospodarsku cjelinu.

Krivica za današnje stanje u Njemačkoj pada na Francusku, njezinu pobjedicu. Njezin ratnički pohod u područje Raine, presjekao je glavnu arteriju gospodarskog organizma Njemačke. Funkcije se ovog organizma premetiše, uzrokujući, u njemu, haos raspadanja.

Nego, ovo područje, koje je okupirala Francuska, ona nije umjela da reorganizira po primjeru Njemačke, iako je žeđ francuskog kapitala za rjanskim porječjem i njegovim bogatstvom oblapotna. Okupacija ipak donosi francuskom kapitalu koristi, koja sada pada u razmjeru pada francuskog franka. Samome pak francuskom narodu, okupacija ne donosi nikakve koristi. Njega, što više, iscrpljuju ovom izdati na okupatoru vojsku, koju Francuska drži pod oružjem još od rata. Čak i ono, što je ona prije okupacije dobivala od Njemačke u tine odštete za ratom opustošene krajeve, i to je Francuska trošila na ovu vojsku.

Francusko se opusteo područje i pored toga, istina, obnajlja, ali se to čini iz novca francuskih poreznika, koji su opterećeni teškim direktnim i indirektnim porezima. Da su indirektnim oporezovanjem,

u razmjeru svog bogatstva, najteže pogodjene široke mase malog puka, to je suvišno dokazivati. Ali se i direktni porezi, u stvari, zasnivaju na neproporcionalnom sistemu, tako da je i njuna najteže pogodjeni mali puk i sitno gradijanstvo.

To su dakle, izvori za odštetu ratnih oštećenja u Francuskoj, a ne plaćanje ratnih reparacija od strane Njemačke. Kako se pak u Francuskoj dijeli ratna odšteta, koja se podmiruje iz žepova francuskih poreznika, to smo mogli da saznamo iz krunipnog skandala, koji su izoga izbili. Ova se odšteta, u krunipnog sumnja, plaćala čak i takvim ljudima, koji uopće nisu bili ratom oštećeni! Ovi su „oštećenici“ mahom bogataši, pa nas, s toga, ove prevaru na štetu pravil ratnih stradalnika ne smiju da začude. »Patriotska« posla!

Ovoj stvarnosti, u ostaloime, odgovara i jedna historijska činjenica, strama za one, kojih se tice. Kad su, poslije francusko-njemačkog rata u 1871. godini, francuski radnici bili zauzeli vlast u Parizu, francuski su patrijadi darivali Pariz, i sve do Pariza, Njemačkoj, samo da ih rješi vlade ovih najčistokrvnijih Francuzal!

Slijedi, da što je god Njemačka platila Francusku, ono je moglo da plaća, u ime reparacija, sve je to, ponavljamo, Francuska trošila na vojsku, koju je poslije rata zadržala za okupaciju na industrijalnijih predjela Njemačke. Tako je došlo do okupacije Rhura, koja je Njemačku posve onesposobila za platež reparacija i za život. To je dobro znala Francuska, ali je to ipak nije odvratio od ovog imperialističkog djela, jer posljednji cilj kapitalističke Francuske i nisu repa-

racije, nego osakaćenje Njemačke do Raine.

Oduzeti industrijski najbogatije njemačke krajeve, i time na svoju korist uništili njemačku produkciju: odmaknuti, ujedno, granice Njemačke iza Raine, da ona politički oslabi tako, da bude nesposobna za svaku revindikatornu akciju, čuo za čime leže i što već provode gospodari današnje Francuske. Kod toga se oni ne vode nikakvim obzirima spram interesa onih država, koje su im svojim oružjem i novcem najviše pomogle do tolike njihove propotencije. A to su, uz Rusiju, koja je prva za Francusku prolila na potoke krvi, Engleska i Amerika. Pogotovo je Engleska pogodjena imperialističkim postupcima Francuske, u Evropi.

Francuska na svojoj putanji ima, dahoime, i svojih satelita, sa kojima ona zajednički pogoršava političke i gospodarske odnose Europe.

Već smo u uvodu istakli, da su svi kontinenti povezani u jednu gospodarsku cjelinu. A kako Njemačka je svojoj civilizaciji, po svojem industrijskom razvitku, bila važan faktor u svjetskoj proizvodnji, s toga se njezinu današnju stanje odražava na svim svjetskim tržištima.

Tek da se svjetsko gospodarstvo uistini sredi, da se ukloni svim razornim elementima, kao što bješe rat, koji po svojim strašnim posljedicama još traje — ono treba da se postavi na nove osnove.

U toku, s obzirom na stav Francuske spram Njemačke i Engleske, ova, koja je dovoljno jaka, da se nazmetne, ne može da ostane ravnodušna. Drugo pismo Mac Donaldovo Poincareu opominje nas, da od strane Engleske predstoji protiv Francuske jedna akcija, kojoj će jamačno biti cilj izoliranje Francuske i njihinih satelita, u koliko bi se i ovi jugočeli u neposlušnosti. Time bi pao politički prestiž Fran-

cuske, koja bi pred Engleskom moralu da uzmakne, te da se prilagodi novim prilikama. Njezinome bi današnjem režimu, pogotovo u vanjskoj politici, za svagda odzvonilo.

Vjerovatno će Poincare pokušati da izgra Mac Donald, kao Clemenco Wilsona. Ali u radničkog parlamentarca ima više pameti, negoli u latinskog diplomate lukavosti. Francuska se, prije ili kasnije, mora prikloni engleskom shvaćanju. U slučaju, da se već ovom prilikom sporazume Mac Donald i Poincare, unapred se može ustvrditi, da će to da bude Mac Donaldova pobjeda nad Francuskom.

Zašto se Engleska našla na sili, da ovako protiv Francuske postupi, o tome ćemo iscrpljivije progovoriti u budućem broju.

Trgovački ugovor s Italijom.

Beogradski vlastodržci u svom radu oko „savezništva“ s Italijom idu i dalje. Njihovo nezasitno zdrijelo „priateljstvo“ hoće, da proguta sve što može i da Hrvatima, a osobito dalmatinima, zada još jedan udarac. Njima nisu dostaune sve dosadašnje žrtve; oni hoće, da na ollar „priateljstva“ žrtviju i ono malo blugostanja, što je još preostalo dalmatinima Hrvatima; oni hoće da nas sada i ekonomski uniše, pošto su već iskasapili naše narodno lijeđo; oni hoće, da poduzmu sve i sva da dođu do svog cilja; oni hoće, da unište hrvatski narod.

Iza rimskog ugovora, u kojem se žrtvovala hrvatska Rijeka, vode se u Beogradu pregovori između talijanske i beogradske delegacije glede sklanjanja trgovačkog ugovora, po kojem bi se moral ekonomski zahrediti hrvatska Dalmacija. Iako je g. Ninčić izjavio, da o tome ne može biti ni govor, ipak dosadašnjim iskustvom, a poznavajući današnju ironiju ministarske riječi, moramo sa strahom pratiti te pregovore, jer

Naši najveći bijednici i nesrećnici.

Znate li koji su to naši najveći bijednici i nesrećnici? To su Vam glavni oni naši jedinci bogci, klinjaci, šepavci i Ščeljaci. — naši ratni invalidi, koji su u vrijeme krvavoga rata bili svuda čašćeni i slavljeni, a danas su od svakoga živa žaboruvljeni, u najviše od onih, — što su ih onog puta, riječem obasipali i u zvijezde kovali... .

Što je god ljudi na toj suznoj i ludnoj crnoj zemlji, nesrećnijih nema, niti može biti, od ovih naših kukavki kukavaka!

Ove bijednike, gona takovi kruti i budl udes, da ne mogu ni živjeti, ni umrijeti! Oni koji nista ne imaju svoga, primoravaju su od doye, da jedno učine, a to je: ili se ubiti, ili prosiliti! Živjeti se može ovako nikako neda: — drugačijeg izlaza nema!

Invalidi, iz područja, koje su bili talijani okupirali, veselili su se ko Bogu-Do-

žiu braći, ali se njihovo veselje brzo pretvorilo u veliko razočraćenje i ljutu žalost.

Nekonj ovu našu dobrą braću dođeđe odnali provodeću općinu pregleđi svojih invalida i jednu ovi naši bogci, tek sadu očulistički toplo hrvatsku sučut i veliku blagodat, jer toliki, koji su bili oštećeni, ili inače teško bolesni, — a koji su prošli i suto i rešeto za Austriju i talijanske okupacije te ih uvek prouđeni nesposobnimi, — sed se eto na jedan put dogodi veliko čudo: braću im doneseće zdravlje i život i tolake od ovih prugasiši „sposobni“!

Nekoj pak bijeku bolje sreće, te dobiti 20% procenata umanjenje sposobnosti, ali povrh sreće, eto ti lude nekreće: za kratko vrijeme uživaje ovo bratsko dobro, — već kroz godinu dana ovaj svijet ostvare i odošle tam, — odakle se više nikad neće povratiti!

Od ovih bijednika, — baš iz moje bližine — poznata su mi bila vrlo dobro trđice: bolevali su mi plučanima, sreću, a izmogu su mi i drugih stotina bolesti. Njih su bili mi za kakovi poseo, u uvježku su bili na liječenju i kućnoj njezi, a kad je

bilo na pregledu nijesu dobili nego 20% umanjenje zarade!

A živi su bili, — mrtvi: imali su stalno 100%. Njihova potvrda tomu, što da ove trojice nemaju više niti jedan živ, sva trojica su u hrzo podlegli bolestima, koje su imali i danas opažavaju u kruli mješke zemlje, — koju su još za žive svoje glave, svojom krv natopili... . Tako ti je to uvaž našim kukavcima, sa dobrim i pravednom braćom!

Nego nije samo u pregledbi našim invalidima učenje nepravda, — ovaj je više izbjiga u pensiji, koja im je po zakonu odmjerena.

Dok u Srbiji nema nikakovih procesata, kod nas je minimum 20% i na svaki deset procesati 100 kr. godišnje pensije: — dokle koji ima minimum 20%, toj ima samo 20 kr.

Kr. osnovne godišnje pensije, koji ima 30%, taj ima 300 kr., pa tako redom sve u tim mora biti i u porodični nadoplati, ali

se braći to učinilo previše, te odnosne nadoplate ukiduju svim onim, koji su imali izpod 50% procenit i sud svi bijednici nemaju nego to kukavnu pensiju, za koju ne mogu, od spusta ruga i sramote, nikomu životne kazati... .

Neravno, za ovo malo, ili bolje ništa, jedne mirovine nije vrijedno niti koracati na Porezni Ured i naši bijedni invalidi, ne imajući za Šta dangubiti, odlučeše da istu prediju na svršetku prvog ili drugog polugodišta: ali i tu naši kukavci opet naiđeće na veliko iznenadjenje. Beogradski vlastodržci u mjesecu rujnu pr. godine narediće svim Poreznim Uredima, da se svim onim, ratnim invalidima i ratnim žrtvama, koji nijesu ništa do dana te naredbe predigli, sve obustavi do konca travnja, a ono dalje da im se ispišti što je sa strane Porezni Ureda i učinjeno na svadje čudo. Tko se krstom krsti!

Velika plaća: — baš su imali od Šta ustaviti! Baš od ništa — ništa Bože znadi li što radi?

Eh, da tako Beogradski vlastodržci stede na sebi i svojoj blizini, blago li bi

se lahko može dogoditi, da beogradski gospoda žrtvaju sve interese Hrvata samo da dobiju „prijateljstvo“ — Benito Mussolini-a. Njih ne smeta što će pri tome, da krvari srce hrvatskog naroda, njih ne smeta niti to, što će podignuti nad svojom glavom prokletstvo svakog, pa i posljednjeg Hrvata, njima je glavno da dođu do ostvarenja svojih miraćnih nakana.

Talijani za svoju robu traže sve moguće carijske pogodnosti, a ujedno da se uvede njihova carinska tarifa. U tome će stalno uspijeti kad u Beogradu nemaju uopće izrađenih takovih tarifa.

Italija traži međusobno slobodno osnivanje industrijskih i trgovачkih poduzeća. Ako uočimo naše prave ekonomsku stanje i faktičnu vrijednost našeg novca, postaje nam od mňa jasno, da će Italija u tom međusobnom osnivanju imati uvijek prednost. Tuo prednošću zadao bi se zadnji udarac našoj mladoj industriji i trgovini, jer bi Talijani svojim kapitalom mogli uvijek konkurrirati našem. Što bi to značilo za naš narod, mislimo, da je svakom jasno.

Talijani traže reciprocitet za ribarenje na Jadranu, naime da njihovi ribari mogu loviti u našim, a naši u njihovim vodama. Time bi kod nas nastala inflacija raznih „čo-zota“, a našim ribarima bi preostale prazne mreže, u kojim bi mogli da love beogradske hijene. Time bi veći

dio naših Primoraca ostao bez svog svagdanjeg kruha i našao bi se pred ne baš ružičastim položajem.

Italija traži još reciprocitet u planu kabotaže. Ako uzmemo u obzir današnje stanje našeg parobrodarstva i veću snagu talijanskog kapitala, vidimo da bi naša obalna plovidba bila osuđena na smrt. Naši bi se Primorci našli ponovo bez kruha, a Italija ima i superprodukciju svojih pomoraca, pa je jasno da naše parobrodarstvo ne bi moglo konkurrirati talijanskom u njihovim vodama.

Kulmen svega je što Talijani traže da se gradi željeznički spoj Zadar—Knin. Time bi se zadao smrtni udarac lukama hrvatskog Šibeniku i hrvatskog Splita, a podigla bi se luka talijanskog Zadra, koji je već proglašen slobodnom lukom. Tom prugom bi se uništio čitav ekonomski život sjeverne i srednje Dalmacije, a sve za ljubav „prijateljstva“ prama prekomorskim susjedima.

Evo to su talijanski zahtjevi, u mi moramo očekivati da će ovi pregovori ići u smislu sklopjenog „prijateljstva“ — popuštanju talijanskim zahtjevima, a ujedno i uništenju hrvatskog naroda. Dužnost je svih prirednih organizacija u dalmatinskoj Hrvatskoj, da dignu svoj glas protesta i da sjeti beogradske vlastodržce, da je dva vjesta hora već tu i da hrvatski narod nije predmet skoju se može po miloj volji trgovati.

P.

i iscri, da ga kasnije mogne lakše i bezobzirnije eksploratisati, a kad obnogene, baciti kao isciđeni ljun, bez ikakve socijane zaštite i skribi.

Nego, ni ova strašna kušnja nije mogla radnike da slomi. Svijsni svoj prava, oni već preko 20 dana izglednim heroizmom podnose sve posljedice borbe, koja im se nametnula; trpe glad i zimu, gledajući igru ove jezovite drame u krilu svojih porodica, koje željkuju kruha i ogrijeva, više negoli ozeboju vodama.

Iz ovog, a pogotovo iz prvih dvaju prikaza, može svak uočiti sliku pravog stanja stvari. Ovo stanje glaso optužuje vlasnike tvornice kao nesmiljene krvice ove drame, gdje ljudi, voljni da rade, gotovi, da golim svojim rukama iz usijane karbidne peći, pokraj koje im sagorijeva dah i pluća, izbiju svoju jednu nadnicu; kad traže bar kakvu takvu povisicu, toliko da njojome povećaju svoj krušni obrok — bivaju na koncu konca moralno i mentalno primorani da napusti rad.

Ovo primoravanje radnika, da za to, što se poslužiće čovječjim pravom, da svoje izrabljivače jednom kolektivnom predstavom dostojanstveno i bez zastrašivanja zamole za čovječnije radne uslove, ovo primoravanje, velimo, da radi toga kolektivno napuste rad, to je mnogo gore, negoli izgori s radom. Jer izgon obično pogadja pojedince, dok su ovde pogodjeni svi radnici da jednoga.

Tvornički vlasnici nisu dosad po-kazali nimalo srca za ove hranitelje svojih porodica, nisu pokazali nimalo srca za ljudi, koji im u bescijem prodaju svoju mladost, svoju snagu i svoje zdravje. Vapaj sa kruhom radničke gladne djece, koja su svagdani zaloga smrtni, ne dopire do kapitalističkog uha, ono je sposobno samo da sluša svirku svog blagostanja, koje je opet plod znoja njegovog tvorničkog robija.

Mi ovoj gospodi dozivamo u dušu njihovu krvicu, nek u misli, kad već ne mogu u želcu, pročute glad svojeg robija, nek ne misle samo na svoju situ razonodu, nek bar jedared godišnje pomisle, da oni, koji za njih rade, radi njih i trpe.

Ne vrate svoje radnike na posao, a njihov mučan rad plate po zasluži, u koliko je kapital ovakoj plati uopće sklon.

Njima — vlasnicima — još u vijek će da ostane dosta za njihov skup i lagodan život.

Pokret Sufidskih radnika.

Svakome je danas jasno, da se radnicima prosto nametnula borba od strane vlasnika tvornice. Ovo ječivo dokazuje činjenica, što su radnici najprije nastupili opširnom i osnovanom pismenom predstavom, gdje su mirno, stvarno i razložito izložili vlasnicima sve svoje tegobe, savjetujući im način, kako da se ove ublaže.

Ali na ovaj mirni i parlamentarni postupak radnika, vlasnici odgovorili su izazivom na štrajk. I radnici su, htjeli nechtjeli, moralni stupiti u štrajk. Velimo moralni, jer kad se radnik riješi na ovaj korak, znak je, da mu je već do nokata dogorjelo, jer je kod njega štrajk ujetovan samo neuinoljivo nužnosti.

Prema tome, ovaj je štrajk na-silno djelo vlasnika, koji se ne primaju razlozi, ma kako osnovani bili,

ako dolaze od strane radnika.

Borba, koju danas vode Sufidi radnici, u Šibeniku, nejednakna je. Na jednoj je strani kapital sit, nasičan i objestan, na drugoj rad i glad. Ova nejednaka borba iziskuje od radnika samoprijevora i žrtava na števu njihovog zdravlja i želuca, jer izdržati ovu kušnju, kod njih znači izdržati bijedu i oskudicu, koja ne slabí samo njihove živote, nego i živote njihovih majka, žena i djece.

Zgranjava nas i sama pomisao, da ovakvu sudbinu mogu da dočekaju ljudi, koji hoće da rade, koji nisu ni lijencine ni društveni trutovi, koje drugi svojim željevinama hrane

Tako se dešava, kad kapital neće da umanji svoj profit.

Ovako ovo tudjinsko preduzeće postupa sa našim radnim narodom. On ga hoće da do kraja izgladni

bilo Eshaeziju: to bi bila najčestitija zemlja na svijetu.

Ne znamo koko da ovaj čin spram naših, ovih hlijednika okrštimo, nego možemo nam do ustvrdimo i to nepobitno ovom ili su ovi ljudi poludili te ni sami ne znađu što ovim nesrećnim čine, illi su to krvozelne hijene, pa hoće, da na tako nečovječan način, našim unike ove male kukavice, koji i onako više nisu ni za život, ni za ovaj svijet. Nije drugo od to dvoje mora jedno biti: — to ne može nikо politi!

Prošle godine dobro braća odlučile su se prevesti reviziju svih invalida, pa je bilo nekih, naivnih ljudi, koji su misili, da će dobro braću ovom revizijom ispraviti što su prije iskrivili. Ali da, gdje je to? Nije to njima na pamet! Kako čitam u prvom broju invalidskog glasila „Vojnom Invalidu“ iz Splita, (koji je već pretau) to nije bilo nikakva revizija, nego je to bilo jedna godina i nečovječna redukcija, kada su sumo mogu da izvedu ljudi bez sreća i duće i bez ikakvog ljudskog čuvstva i osjećaja.

U tom „Vojnom Invalidu“ vidimo, da su toliki reducirani koji su imali 100% procenatu neispovoljnosti, a koji su bez nogu ruku očiju itd: a onda još nesto grijanog čitamo u tom listu: „bla, da su neki invalidi reducirani, a da nisu bili niti pozvani od Konzasa ne pregleđani.“

Braća zaduhnuti svetim duhom, etu suh postupak i čudotvoreći i pravaci, te same od klijanštih hrenih i sljepih stvaraju zdrave, nego eto suh mogu pogoditi tko je zdrav, u bez da ga i vide!

Šta bi se moglo reći na ovo? Nije li to čudo jedino kakvog zar iškak na ovom svijetu nije bilo? Nije li to pobiti jedne ljudi i svoju braću, koji su za ovu zemlju učinili što niko od nas nije učinio? Ne vajte li to sa zemlje osvetu pred Hrcem točnjom?

I to se sve radi onim, koji su djelovalo svoga života, illi bolje reći, sve svoje nečovječenje žrtvovali za domovinu i državu svoju! Radi se to onim kljukavelim Šepćevim i suđejevim, kojima su njihove hujline teške i crne zemlji po kojoj gazu! Ako su htjeli Beogradski vlastodržci svoj

bile iskušuti, ele baš su se iskušili na komu pokezati! Više zlo zaista više mogli učiniti nego su učinili! — To ih na onim ljudima ispred kojih bi se morao i mirav uklonjati! Ovo ih je ogledalo u kojem mogu da vide: što su i kakvi su!

Karakteristično je znati, da su ovi nudi jedni bogatih bili bolje i pristojnije plaćeni i od Austrije i od Italije, — koje su tutjebile, — nego ih danas od svoje vlastite, rođene države.

„Ijepo je to nek ovo braća, Beogradski vlastodržci za klobuk zadjenju, mogu ne time podiži!“

I mi na žalost danas ne vidimo nikog živa, da se za te naše hlijednike i nesrećnike zuzimlje... Nije to mi, i nje, ni poteno! U vrijeme krevnog rata, kada je trebalo s glavom na srđevlju ići, onda se je vikalo, da se je do neba čulo. Nisi jačiši! Niši divi! Niši sokolovi! te ih se ljenju na mriji opremalo i svakih ih se odučavalo a ono sad, niko, ni da progleda na njih... Prije svjeđen i slavu, — sada preživj, bijudu i sunrt!

Takav ti je ovaj gadut i hlinjevoli svijet i hujduku sudbinu u njemu!...

Smješna riječka granica.

Trčanski „Piccolo“ donosi neobično interesante indiskrecije svog riječkog dopisnika o radu talijansko-jugoslavenske komisije za razgraničenje Hrake. Te potankosti su tako humorističke, i ako su strogo diplomatske, da bi čovjek o njima mogao napisati čitav satirički roman, kada samo stvar nebi bila previše ozbiljna.

Prvi absurd kod razgraničenja je da je Jugoslavija dobila malo „molo“ (pomorski uasip) koji izlazi iz „Molo Cagn“ i koji zatvara luku Baros. Taj mali molo je daš, ali ko se na njega iskrca nema kud kamo, jer taj mali „molo“ nema veze sa Jugoslavijom, nego izlazi na „molo Cagn“ koji ostaje Italiji. I tako Jugoslavija dobiva jedan morski nasip koji je potpuno neuporabiv.

Dalje je absurd brodogradilište Lazarus, koje vredi milione. Ono građi su svih strana sa Italijom, tako da se je Jugoslavija morala da obvezle da će srušiti to silno brodogradilište. A gdje su nam novci da podigne drugo novo brodogradilište?

Dalje je komedija sa razgraničenjem istočne strane obale „Marko Polo“. Paloca Općinske Štedionice je tako ograničena da granica polazi metar iz ove, tako da ako kojem stanaru ispane rubac ili väza sa cvijećem sa prozora, — mora da pane u Jugoslaviju i treba mu pušodi da predigne rubac!

Kanal Rječine je podijeljen tako da je desna obala talijanska, a lijeva jugoslavenska. Prema tome je jasno da će taj kanal postati stjecištem svih lopova i Švercera ne samo Jugoslavije i Italije nego i čitavog svijeta, jer nema mjesta na svijetu koji bi bilo zgodnije za Švercerove podvige od onoga, kod ovako „podijeljene“ Hrake! Nigdje na svijetu nisu pravljene ovake „granice“ koje teku posred kuća, crkava, pa čak i po sredini potocića!

Gradiske vijesti.

Govor Dra. Mate Drinkovića. Skoro sve domaće novine donijele su ili cijeli ili u izvadcima govor g. Dra. M. Drinkovića izrečen u beogradskoj Skupštini dana 19/2 o. g. Nijedan od tih nije bio potpun i vjerno donešen. Mi smo dobili baš originalni stenografski prepis njegova govorova i za to ga donašamo u danjem broju, kao posebni prilog.

Nije to null invalidi zaslubili! Ovo što se je njima učinilo jeste jedna bespriječna strnjava, koju nikko tko je posteo ne može trijel!

Invalidi ne smiju prosliti, — oni moraju prislužno kuo ljudi živjeti, jer su to zaštitili bolje nego liko od nas!

Mi ovine uime avih, jadrini ubogu-ru spiliramo na svu postenu našu javnost, a osoblje na našu štampu i potencu narodno zastupstvo, te na svakog, iko čovječi čestvuje, tražeći, da uime humanosti, digne ostro svoj glas za ove naše, prljavne junake, u sudbinih bijedniku, kako bi senjili hudo stanje, što prije poboljšalo.

Od Hoga je grijehota, a od ljudi velika smrtonosnost, da ovu našu bijednicu i nesrećnicu pogubljuju od svakog sta i bijede i to u ovaj državi, za koju su se oni borili i u kojoj bude nesrećni postali...

Svi mi zno zvati, da u ovakom slušaju digne svoj glas i kaže da dilekt, usljeđeno na obranu istinu, pravde i poštene, čime tim velikim djelom milosrđem, koje će biti obilno naplaćeno i pred Bojom i pred ljudima. — etekv...

se lako može dogoditi, da beograd-ska gospodstvo štivjuje sve interese Hrvata samo da dobiju „prijateljstvo“ — Benito Mussolini-a. Njih ne smeta što će pri tome, da krvavi svec hrvatskog naroda, njih ne smeta niti što će podignuti nad svojom glavom prokletstvo svakog, pa i posljednjeg Hrvata, njima je glavno da dođe do ostvarenja svojih mračnih nakana.

Talijani za svoju robu traže sve moguće carinske pogodnosti, a ujedno da se uvede njihova carinska tarifa. U tome će stalno uspjeti kad u Beogradu nemaju uopće izravnjeni takovski tarifi.

Italija traži međusobno slobodno osnivanje industrijskih i trgovачkih poduzeća. Ako uočimo naše prve ekonomsko stanoj i faktičnu vrijednost našeg novca, postaje nam od maoj nasno, da će Italija u tom međusobnom osnivanju imati uvijek prednost. Tomu prednjošću zduće bi se zadnji udarac našoj mlađoj industriji i trgovini, jer bi Talijani svojim kapitalom mogli uvijek konkurrirati našem. Što bi to značilo za naš narod, mislimo, da je svakom jasno.

Talijani traže reciprocitet za ribarenje na Jadranu, naime da njihovi ribari mogu loviti u našim, a naši u njihovim vodama. Time bi kod nas nastala inflacija raznih „čo-zota“, a našim ribarima bi preostale prazne mreže, u kojim bi mogli da love beogradске hijene. Time bi veći

dio naših Primoraca ostao bez svog svagdanjeg kruha i našao bi se pred ne baš ružičastim položajem.

Italiju traži još reciprocitet u planu kabotaze. Ako uzmemo u obzir današnje stanje našeg parobrodarstva i veću snagu talijanskog kapitala, vidimo da bi naša obilna plovidelja bila osudena na smrt. Naši bi se Primoreci našli ponovo bez kruha, a Italija ima i superprodukciju svojih pomoraca, pa je jasno da naše parobrodarstvo ne bi moglo konkurirati talijanskom u njihovim vodama.

Kulmen svega je što Talijani traže da se gradi željeznički spoj Zadar—Knin. Time bi se zadao smrtni udarac lukama hrvatskog Šibeniku i hrvatskog Splita, a podigla bi se luka talijanskog Zadra, koji je već proglašen slobodnom lukom. Tomu prugom bi se uništilo čitav ekonomski život sjeverne i srednje Dalmacije, a sve za ljubav „prijateljstva“ pružila prekomorskim susjedima.

Evo to su talijanski zahtjevi, a mi moramo očekivati da će ovi pregovori ići u smislu sklopjenog „prijateljstva“ — popuštanju talijanskih zahtjevima, a ujedno i uništenju hrvatskog naroda. Dužnost je svih pri-vrednih organizacija u dalmatinskoj Hrvatskoj, da digne svoj glas protiv, da se sjeti beogradske vlastodržce, da je dvanajsta hora već tu i da hrvatski narod nije predmet s ko-jim se može po miloj volji trgovati.

P.

i iscrpi, da ga kasnije mogne lakše i bezobzirnije okuploatisati, a kad obnemogne, baciti kao iscijedjeni limun, bez ikakve socijane zaštite i skribi.

Nego, ni ova strašna kušnja nije mogla radnike da slomi. Svijsim svojeg prava, oni već preko 20 dana izglednim heroizmom podnose sve posljedice borbe, koja im se nametnula; trpe glad i zimu, gledajući igru ove jezovite draine u krilu svojih porodica, koje željkuju kruha i ogrijeva, više negoli ozbebo sunca.

Iz ovog, a pogotovo iz prvih dvaju prikaza, može svak uočiti sliku pravog stanja stvari. Ovo stanje glasno optužuje vlasnike tvornice kao nesmiljene krive ove drame, gdje ljudi, voljni da rade, gotovi, da golin svojim rukama iz usijane karbidne peći, pokraj koje im sagorijeva dah i pluća, izbiju svoju jednu nadnicu: kad traže bar kakvu takvu povišicu, toliko da njo-mje povećaju svoj krušni obrok — bivaju na koncu konca moralno i m: terijalno primoran da napusti rad.

Ovo primoravanje radnika, da za to, što se poslužiće čovječjim pravom, da svoje izrabljivače jednom kolektivnom predstavom dostojanstveno i bez zastrašivanja zamole za čovječnje radne uslove, ovo primoravanje, velimo, da radi toga kolektivno napuste rad, to je mnogo gore, negoli izgon s rada. Jer izgon obično pogadja pojedince, dok su ovđe pogodjeni svi radnici do jednoga.

Tvornički vlasnici nisu dosad pokazali nimalo srca za ove hraničje svojih porodica, nisu pokazali nimalo srca za ljudе, koji im u bescijen prodaju svoju mladost, svoju snagu i svoje zdravlje. Vapaj za kruhom radničke gladne djece, koja su svagdanji zalogaj smrти, ne dopire do kapitalističkog uha, ono je sposobno samo da sluša svirku svog blagostanja, koje je opet plod znoja njegovog tvorničkog roblja.

Mi ovoj gospodi dozivamo u dušu njihovu krivicu, nek u misli, kad već ne mogu u željcu, pročute glad svojeg roblja, nek ne misle samo na svoju situ razonodu, nek bar jedared godišnje pomicle, da oni, koji su ni ljenične ni društveni trutovi, koje drugi svojim žuljevima hrane.

Zgranjava nas i sama pomisao, da ovakova sudbinu mogu da dočekaju ljudi, koji hoće da rade, koji nisu ni ljenične ni društveni trutovi, koji su njih rade, radi njih i trpe.

Tako se dešava, kad kapital neće da umanji svoj profit.

Ovako ovo tudjinsko preduzeće postupa sa našim radnim narodom. On ga hoće da do kraja izglađi

ako dolaze od strane radnika.

Borba, koju danas vode Sufidski radnici, u Šibeniku, nejednaka je. Na jednoj je strani kapital sit, nasailan i objestan, na drugoj rad i glad. Ova nejednaka borba iziskuje od radnika samoprijevoru i žrtvama na štetu njihovog zdravlja i želuca, jer izdržati ovu kušnju, kod njih znači izdržati bijedu i oskudicu, koja ne slabí smo njihove živote, nego i živote njihovih majka, žena i djece.

Zgranjava nas i sama pomisao, da ovakova sudbinu mogu da dočekaju ljudi, koji hoće da rade, koji nisu ni ljenične ni društveni trutovi, koje drugi svojim žuljevima hrane.

Tako se dešava, kad kapital neće da umanji svoj profit.

Ovako ovo tudjinsko preduzeće postupa sa našim radnim narodom. On ga hoće da do kraja izglađi

U tom „Vojnom Invalidu“ vidimo, da su toliki reducirani koji su imali 100% procenta nesposolnosti, a koji su bez nogu ruku očiju itd.: a onda još nešto groznjeg: čitamo u tom listu: „Slobava, da su naši invalidi reducirani, a da nisu bili niti pozvani od Komisije na pregleđ.“

Braća zadužnuta svetim duhovim, eto

suda postodože i čudotvorce i proroči,

te ne samo od klijastih hroničkih i sljepih stvaraju zdravu nego eto suda mogu pogoditi

tko je zdrav, a bez do gde i vide!

Što bi se moglo reći me ovo? Nije li to čudo jedno kakvog zar uklad me ovom svijetu nije bilo? Nije li to pobiti jedne ljudi i svoju braću, koji su za ovu ženu učinili što niko od nas nije učinio? Ne vođi li to sa ženljive osvetu pred Bećem vođjim?

To se sve radi onim, koji su djelovale svaku životu, ili bolje reč, sve svoje uglednjocenje žrtvovali za domovinu i državu svoju! Radi se to onim kljakavim Šećevicim i Šuđevićima, kojima su njihove haljine teške i crne zemlja po kojoj gazu! Ako su htjeli Beogradski vlastodržet svoj

bijes iskuza, ele baš su se huili na komu pokazati! Višo zlo zaista nije mogli učiniti nego učinili: — I to baš na omu ljudinu ispred kojih bi se morao i mirav uklanjati! Ovo im je ogledalo u kojem mugu vuće: Što su i kakav su!

Karakteristično je misli, da su ovi naši jedni bogat huli bolje i pristojnije plaćeni i od Austrije i od Italije, — koje su tujuće, — nego li danas od svoje vlasti, rođene države.

Ljepo je to: nek ovo braća, Beogradski vlastodržci za klonik zadjenu, mogu

te time podnijeti!

I mi nu žalost danas ne vidišmo nikogu

živa, da se za te nose blijednike i nesrećnike zauzimaju... Nije to ni ljepe, ni

posteno! U vrijeme krvavog rata, kada je trebalo s glavom na srijedu idu, onda se je

vkoko, da se do neba čulo: „Naši junaci

Naši divi! Naši sokolovi! te ih se ljepe

ko na prij opremljeno i svaki im se obice

valo u ono sud, niko, ni da progleda ni

nijeli... Prije evljecje i slava, — suda pre-

zid, bijedu i smrt!“

Tukav ti je ovaj godni i himenični svijet i hudička sudbina u njemu! ...

Smješna riječka granica.

Trčunski „Piccolo“ donosi neobično interesante indiskrecije svog riječkog dopisnika o radu talijansko-jugoslavenske komisije za razgraničenje Rijeke. Te potankosti su tako humorističke, i ako su strogo diplomatske, da bi čovjek o njima mogao napisati čitav satirički roman, kada sama stvar nebi bila previše ozbiljna.

Priapsk apsurd kod razgraničenja je da je Jugoslavija dobila mali „molo“ (pomorski nasip) koji izlazi iz „Molo Cagnu“ i koji zatvara luku Baroš. Taj mali molo je naš, ali ko se na njega iskrcu nema kud kamo. Jer taj mali „molo“ nema veze sa Jugoslavijom, nego izlazi na „molo Cagnu“ koji ostaje Italiji. I tako Jugoslavija dobiva jedan morski nasip koji je potpuno neuporabiv.

Dalje je apsurd brodogradilište Lazarus, koje vrijeđi milione. Ovo graniči sa svih strana sa Italijom, tako da se je Jugoslaviju morala da obvezuje da će srušiti to silno brodogradilište. A gdje su nam novci da podignemo drugo novo brodogradilište?

Dalje je komedija sa razgraničenjem istočne strane obule „Marko Polo“. Palača Općinske Stedionice je tako ograničena da granica polazi metar iza nje, tako da ako kojem stanaru ispane rubac ili vaza sa cvijećem sa prozora, — mora da pade u Jugoslaviju i treba mu pomoći da podigne drugo novo brodogradilište!

Kanal Rječine je podijeljen tako da je desna obala talijanska, a lijeva jugoslavenska. Prema tome je jasno da će taj kanal postati stjecištem svih loptova i švercera ne samo Jugoslavije i Italije nego i čitavog svijeta, jer nema mjesto na svijetu koje bi bilo zgodnije za švercerke podvige od onoga, kod ovakvo „podijeljene“ Rječine! Nijedje na svijetu nisu pravljene ovake „granice“ koje tek u posred kuća, crkava, pa čak i po sredini potocičać

Pokret Sufidskih radnika.

Svakome je danas jasno, da se radnicima prosto nametnuo borba od strane vlasnika tvornice. Ovo očvidno dokazuje činjenica, što su radnici najprije nastupili opširnom i osnovanom pismenom predstavkom, gdje su mirno, stvarno i razložito izložili vlasnicima sve svoje tegobe, savjetujući im način, kako da se ove ublaže.

Ali na ovaj mirni i parlamentarni postupak radnika, vlasnici odgovorili su izazivom na štrajk. Radnici su, htjeli nechtjeli, morali stupiti u štrajk. Velimo morali, jer kad se radnik rješi na ovaj korak, znak je, da mu već do noćak dogorjelo, jer je kod njega štrajk uvjetovan samo neumoljivom nužnosti.

Prema tome, ovaj je štrajk na-silno djelo vlasnika, kojih se ne primaju razlozi, ma kako osnovani bili,

Gradske vijesti.

Govor Dra. Mate Drinkovića. Skoro sve domaće novine donijele su ili cijeli ili u izvadcima govor g. Dra. M. Drinkovića izrečen u beogradskoj Skupštini dana 19/2 o. g. Nijedan od tih nije bio potpun i vjerno donešen. Mi smo dobili baš originalni stenografski prepis njegovog govoru i za to ga donosimo u danjem broju, kao posebni prilog.

Niješ toga naši invalidi zaslulili! Ovo što se njima učinilo jeste jedna bespriječna stranota, koju niko tko je pošten ne može trijel!

Invalidi ne smiju prosliti, — oni moraju pristojno kuo ljudi živjeti, jer su to za-

streljati bolje nego iko od nas!

Mi ovime uime ovih, jednih uboga-va sprijećimo na svu potenu našu javnost, a osoblju na mudi Štimpu i poteno narodno zastupstvo, te na svakog, tko čovječi čustvuje, tražeći, da uime humanosti, digne ostro svoj glas za ove naše prijuljne junake, a sudjeluju bijedniku, kako bi se njihovo jedno stanje, što prije poboljšalo.

On Bogu je grjehotu, a od ljudi velika stranota, da uviđaju bijednika i nesrećnike poglavito od svakog slao i bijed, i u ovađi državi, za koju su se oni hariti i u toj borbi nesrećni postali...

Svi mi smo znati, da u ovakom sluštanju dignemo svoj glas i kada ga dižemo, ustoljemo na obranu Istine, pravde i postene, čineći time veliko djelo milosrđja, koje će biti obilno naplaćeno i pred Bo-gom i pred ljudima.

— etkov —

Izrečen u beogradskoj Skupštini 19.-II. 1924.

Gospodo, prije dvije godine i devet mjeseci ja sam u ovoj Skupštini posljedni put govorio. Od onda se sustežem da u njenom radu sudjelujem iz više razloga, od kojih je najglavniji taj, da još ne vidim mogućnosti da bi Hrvat u njoj uspješno mogao makar što zastupati i postići.

Ovog puta sam odlučio ipak da govorim zato što g. Ministar Inostranih Djela obrazlažući razlog zašto je naša država ustupila hrvatsku Rijeku Talijanima, taj ustupak opravdavao držanjem Hrvata t. j. držanjem hrvatske zajednice i gospodina Radića.

Iz govoru g. Ministra ja sam dobio utisak, da je vlada ustupila Rijeku Talijanima zato, jer su se Hrvati Audili Talijanima, pa je vlada brže bolje htjela dokazati kako Srbi nisu neprijatelji Italije, kako Srbi nisu imperialisti, kako oni nisu militariste itd., kao da je Rijeka ona jabuka, koju treba da Srbi ili Hrvati predaju Italiji za njeno prijateljstvo. (Burno održavanje. Grgurević: Ne pjeskajte, opasno je njemu pljeskati. Čuvajte se toga!)

Kad sam ja slušao g. Ministra Inostranih Djela, ja sam držao da slušam donekle referat Ministra Unutrašnjih Djela, ili što više da slušam referat jednog strančara, parizišana, a ne čovjeku koji zastupa pred cijelim svijetom, pred cijelim inostranstvom interes cjeplukopne naše državne zajednice. (odobravanje kod opozicije). Gospodo, Ministar je dao naslutiti — bar to je moj utisak koji sam dobio slušajući ga — da je Rijeka ustupljena još i s toga, jer je „ona“ poliskivala cijelu međunarodnu situaciju naše države, i jer je ona slabila vladinu akciju u svakom pogledu.“ Napokon je vlada ustupila Rijeku Italiji „jer bi produženi spor sa Italijom izazvao riječkim pitanjem nosio na sebi puno opasnosti.“ Iz ovih riječi, koje sam ulitavo slušajući gospodinu Ministra Inostranih Djela, a naročito iz onog dijela njegovog govoru, gdje on krivi u glavnom Hrvate za vladin postupak, ju sam uvjeren da je Rijeka ustupljena Italiji bez ikakvih stvarnih razloga.

Grgurević: Ministar nije krivio Hrvate, nego Radićevce, a Radićevci nisu Hrvati. Krivio je Hrvate.

Gospodo, vlada prave uzroke prešuće, ona ih ne iznosi, pa će bez strasti, u koliko mogu, te uzroke iznijeti ja.

Što bi se igrali skrijava? Zašto ne bi gledali istini u lice kao ljudi, iskreno, i koji vidimo zlo, zašto pred narodom ne bi govorili otvoreno?

Gospodin Ministar Inostranih Djela kaže u času, kada naša država dariva Rijeku Italiji, „da smo mi učinili to, jer nismo slabici, jer da se sa slabim ne traži prijateljstvu, sa slabim se savezi ne zaključuju“.

U isti čas, kad on to tako tvrdi, kaže, da smo moralni Rijeku ustupiti Italiji, jer bi ju Italija i onako silom pridržala.

Dakle sve ono što g. Ministar Inost. Djela govor, nije drugo nego ispojed naše slabosti, Uvjijeno on to govori, ali je tako. I jednom kad je glada tu slabost uvidjela tako jasno, da pušta, neka se gazi jedan međunarodni ugovor, ne samo to, nego ga i sama gazi, zašto ta vlasti i gospodin Ministar Inostranih Djela naše državne zajednice, jednom kad ulazi u kritičnu unutarnju odnosa, ne podje jedan korak dalje i ne ispiša od kuda, ta naša međunarodna slabost?

Gospodin Ministar mjesto toga tvrdi „naša se zemlja razvija i napreduje“. Ova i ovakva tvrdnja, da se poslužim riječima g. Ministra, nije drugo nego jedna psihološka opasnost“. Ova psihološka opasnost traje već nekoliko godina.

Kad sam ja u bilo svih drugova, kad su drugi Hrvati sramnomo, zaslinjali Vas, da ne gazite zaključke narodnoga vijeća u Zagrebu, da ne gazite spoznaja na Kefu, da ne gazite tradicije naših preporoditelja, da ne sapanjeli u narod hrvatski, slovenački i srpski u okove centralizma, da poštuju osjećaj i potres naroda, onda ste govorili, da je jedino tako i time potrebno da se naša državna zajednica ojača, i učvrsti i napreduje. (Glas kod rednikala: Kakva zajednica? Državna zajednica. Država. Ova naša država, država Hrvata, Srba i Slovenaca. Vi ste govorili, da će se osjećati u centralizmu.

nja jednom izčezavajućem broju zastupnika, a nema nikakva obzira da sudi i osudi in contumaciam do četiri miliona Hrvata.

I to, gospodo, radite bez obzira na posljedice već kroz tolike godine. Ovo što se nakon ovakvoga rada i postupka dogadjaj, to nije nikakvo čudo, to nije i ne smije biti iznenadjenje niti za vladu niti za g. Ministra Inostranih Djela. Ja sam n. pr. svršetkom godine 1918. ili početkom 1919. u prisustvu dr. Smolake i g. Pribičevića rekao im, da se već ondašnjom prikrivenom neloyalnošću, užnjom i neprijateljstvom prema hrvatskim osjećajima, počelo sijati proklestvo za državu. A gospodo, kao radnik za ovu državu, još prije rata sam, tvrdio, da će biti velika ne volja za državu, ako se bude radilo kako se ovde već nekoliko godina radi. Ja sam onda, gospodo, tvrdio i napisao da u tom slučaju hegemonističke silovitosti, naša državna zajednica razviće se u znaku međusobne, ne u takmicu, nego mržnje i borbe, u haosu, i da će država biti slaba prema svakome, a ne samo prema Talijanima. Ali sam onda tvrdio i bio sam uvjeren, da će se Hrvati u tome slučaju organizovati i protiv sile dati otpora (Glasovi: Neće, neće!) Ja sam pripovedao ono što sam pisao prije rata. I kad sam to pisao, ja sam bio smatran od Austrije velikim srpskim veleizdajnikom. Ja sam kao što rekoh kazao i napisao da će biti otpora, ali sam kazao da će Vl Srđibanci, da će Srbija, koja je toliko pretrpjela i uradila, znati što je to slabost državna i da će se s Hrvatima bratski sporazuniti, ako zbog ničega drugog u ono zvog ugleda i snage državne. Ja sam ovo pisao jer sam već onda, od 1905. god. unaprijed zastupao i radio za ovu državu što danas imamo, za ovu državu u kojoj smo Hrvati, Slovenci i Srbi. Zato bilo je ljudi koji su mene onda klevetali da sam se prodnio Srbiji, a ja sam govorio: i u onom slučaju kad Srbija bude silovita i kad bude postupala kako danas postupi, i u toni slučaju ja sam za ovu državu u onom smislu kako sam prije razložio. Ja sam još i danas nakon svega što se dogodilo uvjeren, da će do loga sporazuma doći. Jer bez sporazuma Hrvati i Srbi ova država teško da bi mogla dugo opstojati, a pogotovo nikako ne bi mogla napredovati.

Gospodo, ma što se govorilo, ma kako se naše stanje prikazivalo, ma kako izgledalo sve mirno i spokojno i nemalo za sve što se u državi dogodju, mi živimo u pogibeljnoj državnoj krizi, koja časovito nije neposredno opasnost samo za to jer živimo sa našim susjedima, bar sa sada u miru. Ali Šta, gospodo, onda, ako toga mira ne bi bilo? Šta onda ako bismo po nesreći u ovom i ovakvom unutrašnjem našem stanju bili prisiljeni od vanjskih događaja da odmjerimo ma s kim snagu državne zajednice Srba, Hrvata i Slovenaca?! Bili ko od nas mogao danas jamiciti da će Crna Gora, Hrvatska, Južna Srbija, Bosna i Hercegovina, Slovenačka moći dati što bi pogibelj od tog naroda zahtjevala? (Odziv: može, može, u to niko ne smije da sunja).

Gospodo, niko meni ne može zanjeti da bi bio pripravljen dati sebi i svoju obitelj za svoju državu, jer ja mogu smatrati da sam to već bio učinio. Ali ja sam već zadnji put pri raspravi o Ustavu prispoljio ovu našu državnu zajednicu jednoj večernoj zgradi, u kojoj su pojedine djelove kroz doljeći gradili posebice Srbi, posebice Hrvati, posebice Slovenski i rekao sam, da se može u njoj spajati, poštovati koja vrata ili koji prozor, ali se ne smije rušiti sve, ne smije se držati cijela zgrada na bajonetima. Jer ako bude pogibelj, ko zna da li će se ti ljudi koji drže bajonet moći upotrebiti za ono što treba?

Gospodo, evo moje riječi onda nisu bile uvažene, ali ja ipak hoću da poštam ponovo ovu misao, jer znam da ova odgovara činjenicom veoma žalosnim i teškim. Mi živimo u veoma teškom i nesigurnom vremenu. U Evropi se još ništa nije ustalilo ni politički ni socijalno, sve je još u velikom vremenu, pa bi bilo nužno, da učinimo na vrijeme sve ono što možemo, da nam zajednička domovina ne nastrada.

Gospodo, naše unutrašnje stanje, naša unutrašnja borba, naša nesigurnost i slabost znaju u inozemstvu bolje nego što mi to zna-

bi se domogla čim više našeg teritorija. Ona je sve što je preuzimala i što je radila i što danas radi. Činila u pretpostavci da se Srbi, Hrvati i Slovenci neće moći sporazumiti, da oni neće moći i neće znati uzdrati jednu zajedničku državnu organizaciju.

Radi toga je ona zasjela na našim obalama, da u danim prilikama, kao nekada Venecija i Rim sa naših žala prostra po našoj zemlji svoje mreže, slabila nas pa i oslabila i uništila naš državni život. (Odobravanje).

Gospodo, Italija ima na Jadranском moru i na Balkanu svoju politiku koja nije politika jedne savezničke prijateljske države, jer suo mi njoj prvi n. udarcu i jer smo joj prva i najjača zapreka za njezine ciljeve. Zato svi razgovori pa i ugovori sa Italijom nisu sa strane Italije posljedica prijateljskih odnosa i namjera, nego su sa njezine strane posljedica silovitosti, a sa naše strane su posljedica našeg osjećaja da smo slabici.

Na taj način je i do Rapalskog ugovora došlo iz nevolje. I za Rapalski ugovor ne treba kriviti pojedine ljudi, nego naše unutrašnje stanje, našu slabost i našu neslogu. Iz želje da jednom dodjemo do stalnih granica mi smo u tome ugovoru žrtvovali Italiju mnogo. I ona opet time nije bila zadovoljna, nego je htjela mnogo više. Malo je njoj bilo ono što je otkrila da našeg narodnog tijela, već onu je bijela da nas faktički blokira, da metne na više mješta naše obale svoju ruku i zato je i pogazila ugovor sklopljen sa nama, premda je on bio ratificiran i od naše države i od Italije i noštirican kod Draživa Nareda, i premda taj ugovor je imao međunarodnu važnost i obaveze, a to još i danas ima. U njemu su bili predviđeni kao što su ovđje mnogi naglavili, svi slučajevi nesporazuma kao i to, ko ih imaju riješiti. Vlada gospodina Pašića je bila uvjereni o tom našem pravu, tako, da je i ona ovđe u Skupštini dala izjavu, da će se taj ugovor držati i po potrebi prići arbitraži odnosno do potrebe suda Društva Naroda. I dok niko, gospodo, nije sunnjinu u vnužnost i istinitost te svečane izjave vladine, najednput ona bez poznatih razloga, bez obavještenja, tajno, polazi u Rim i pristaje na sve što Italija traži.

Gospodo, ja neću nikoga da grubo i bez poznatih i očitih razloga napadnem, ali, iz riječi gospodina Ministra Inostranih Djela ja nisam mogao uočiti pravi uzrok zbog koga je to vlasti uradila, zašto je to moralna uradila i zato je moralna pristati na talijansku preverljivost, silovitu i lukavu, u međunarodnom životu neobičnu. Ispraka, da bi Italija i onako uz prkos ugovora ipak anektirala Rijeku, ne vrijedi i ne može vrijediti. Silna nam može biti učinjenja. Tudija se sila, gospodo može primiti kao nužno zlo, ali niko ne može biti dužan odreći se svoga prava, niko joj se ne može ne samo pokoravati, nego je još i slavili kao slavodobice, kao naš uspjeh. Napuštanje jednogod najvažnijih odredbi Rapalskog Ugovora, jeste slijepo podvrgavanje talijanskoj silovitosti. Sklapanje novog ugovora onakvog kao što su ga Talijani htjeli, jeste izgubljena bitka, u kojoj pobjedilac nameće svoju volju. I ja ne mogu ovaj ugovor vladin ni protumčiti ni nazvati drukčije, nego porozum vanjske njezine politike. Poraz je ujek bolan pa i za onoga, koji ga kao vlasti, potpisuje i za nježa je bolan. I kada jedna vlast da svoj potpis na ovakav porazni akt, onda onu morn da ima veoma važan razlog o kom treba da govoriti, ako ne za što drugo, a ono da narod zna, zašto vlasti tako radi i u kom se stanju nalazi njegova zemlja. Slučaj je ovđe bio da taj Vlada nije mogla uraditi i nije uradila, jer nije u mogućnosti da tako govoriti narodu dokle god ne promjeni svoja politika i u zemlji i vani.

Ja držim gospodo, da je ovaj Ugovor posljedica našeg unutrašnjeg neravnog stanja i one pogibelji koja našoj državi prilije na svim granicama, upravo zbog našeg unutrašnjeg stanja. Zato, gospodo, ja hoću da vlasti ovaj posao kojko je moguće pravednije, pa otvoriti kažem, polpisući u Rim u ugovor, kojim Vlada predaje Italiji Rijeku, vlasti g. Pašića zastoji drži da je zapadne granice osigurala posve i trajno, te tako da može ako ustreba naše države obratičući se svim eventualnim zemljususjedima na istoku i sjeveru. To bi se

mogu biti svakog časa zaivorena kada kod Italija ushićedne. Druge posljedice toga ugovora iznijeli su predgovornici i zu to je preko tih teških, za nas uvjesta da promet i gospodarski život prelazim, smatrajući ih kao već dokazane stvari. A samo napominjem da je nezgodna argumentacija g. Ministra Inostranih Djeja da Rijeka i onako nije bila naša. Po njegovim riječima dobijam dojam, kuo da je bolje da Rijeka bude talijanska nego slobodna država. A Rijeka slobodna država, to je naša Rijeka, jer bi ta Rijeka bila upućena na nas, da se od nas hrani i od nas živi. Rijeka talijanska to je šapa lava Sv. Morka na grudima našeg naroda i naše države. (Kod opozicije uzvici: Tako!) Što se pak tiče naše državne sigurnosti na zapadu i po tom i na jugu i istoku te i na sjeveru, koju sigurnost da smo dobili gubitkom Rijekе, to stoji tako, da mi od Italije kako sami čitao, imademo sami obećanje, da će se ona u slučaju navalje trećeg na našu državu držati neutralno t. j. da ona neće u tom slučaju navaliti na nas oružanom rukom. To je elo prosto jedno obećanje i jedina dobit, koju nam je Italija dala za sve naše žrtve. A to je obećanje posve dvojbeno vrijednost. Po mome osvjeđenju, da Italiju vode prijateljske, savezničke namjere, nikad ona ne bi bila ugrabilo toliko naše zemlje i naroda, ona se nebi bila usadila na pet važnih mjeseta uzduž naše cijele obale, nego ona bi bila pustila naše obale i naš narod na miru, ona nebi bila oteila Istru i dobar dio Kranjske i Gorice i ne bi sa našim pučanstvom i danas postupala onako barbarski, nego ona bi udarila pravedne granice između naših država i sklopila bi bila korisne trgovinske ugovore i savez, jedini savez prečredni i trajni na obranu naše zajedničke granice na sjeveru, odakle može ponovo jednom prodirati danas pobijedena i ponužena Njemačka. Prodirati u Italiju kao što je prodirala u prošlim vremenima. (Odobravane).

Gospodo, današnji ugovor sa Italijom isključuje ovakav jedan prijateljski ekonomski obranbeni postupak s jednostavnog razloga, što ovaj ugovor nije i ne može biti prijateljski ugovor između dva naroda, zato što je Italija preuzela prema nama onu istu ulogu koju je imala i Austrija. Ja sam uvjeren da će naša država, kada ovaj ugovor stupi na snagu znati da znači prodiranje Italije u naše krajeve, u naš politički i gospodarski život, a onima koji sada nalaze nekakvu sigurnost na našoj zapadnoj granici od toga saveza, ja dozivam u pamet jednu činjenicu iz nedavne prošlosti, a to je ovn: da Austro-Ugarska nije bila nikad u većoj pogibiji od Italije nego baš onda, kad je sa njome i sa Njemačkom imala sklopljeni trojni savez.

Prodiranje Italije na Balkan preko naših obala, kroz sve one pogodnosti, koje ona ima po ugovorima sa našom državom, ne može biti nego uzrokom krajnjih napetosti. I kada te napetosti nastanu, diplomacija talijanska neće izbjegavati da pomaže svim onim našim susjedima zbog kojih današnja vlast drži da je bilo potrebno u svemu popustiti Italiji.

Ne samo to, gospodo, nego će Italija u svim našim krajevima postati na neki način jedna domaća stranka i to ekstratoritorijalno u našoj državi, ali ne koko je to međunarodni običaj preko svoga poslanstva i konzulata, nego i preko svih onih izvanrednih pogodnosti, koje je ugovorim, a osobito Santa Margaritskim konvencijama, zajomčila svim domaćim gradjanima Talijanima u našoj zemlji.

Ja sudim dokle, da mi na zapadu ne ćemo imati onu sjegurnost koju od ovoga ugovora vlast očekuje. Ja se bojim, da će ubrzo i u Beogradu govoriti: čuvaj nas Bože od neprijatelja a od prijatelja čuvat ćemo se sami.

Premda tome ja držim, da je naša vanjska politiku postavljeno na krivim temeljima. Prema zapadu je nesigurna i u štelno, prema sjeveru i istoku je pogrešna, osnovana više na osjećajima nego na faktičnim potrebama.

Dopustite mi, gospodo, da ovu moju tvrdnju sa par riječi obrazložim.

Ju ne vjerujem da bi iko od nas mogao smatrati mirovne ugovore vjećenima. Ja ne vjerujem, da iko od nas drži da se Evropa uređila tako da su slobni sukobi isključeni. Izgleda da je obratno i to s razloga što se nisu ne samo provela nego ni poštivala, pri sklapanju tih ugovora, ona načela koja su bila bučena u svijetu od svih velikih saveznika. Osim toga ostalo su neriješena ona glavna pitanja koja su prouzročila rat. Italija, Solun, Dardanelski tjesnaci, Carigrad, Bugdad i ostala azijska pi-

vomi drugi kritički rat prouzročile, i takođe se neće otvoriti. Ja sam to tvrdio, jer izvjesni zakoni prirode u razviku povijesti život, trgovine, postote, pa makar kakva politika bila. Gospodo, Rusija se poslije toga, u vjerovalno najviše zbog tога, stropsotila u revoluciju, pa je osim drugih zemalja izgubila i Besarabiju, a ona će Besarabiju prije ili kasnije tražiti natrag.

Bio u Rusiji režim makar kakav, hoćemo li mi u rat kod Rusija bude htjelo svoju Besarabiju? Ako se Bugarska u tome slučaju priključi Rusiji radi svoje Dobrudže i svoga mora, hoćemo li mi i onda u rat?

Ja bi mogao postaviti još i druga pitanja ali ne. Svakako hoću da naglasim, da bi naša država po danušnjim ugovorima i vojnim konvencijama mogla doći u veliku opasnost rata najviše zbog tudižih interesa a nikož zbog svog; a da drugi radi naše države, radi naših interesa krenu u rat, te, gospodo, može smatrati isključenim. Dakle, mi možemo imati od današnjih saveza i vojničkih konvencija ništa drugo nego veliku pogibju, da danas sutra, isključivo zbog drugih zagazimo u rat.

To je tako i to se tako dogodjalo samo za to, što naša vanjska politika nije prodahnula svojim vlastitim državnim interesima, ni užajannim interesima svih južnih Slavena, kako su to svi naši umnici držali da će biti. Kad bi tim interesima bila prodahnuta naša politika, mi bi nastojali odraniti sve ono kobno, što je na Balkanu prispolio ono vječkovno ludljivo mješanje u politiku južnih slavenskih i ostalih balkanskih naroda. (Odobravane).

Naš zadatuk, gospodo, morao bi biti u tome da budemo jamstvo mira i napretka na Balkanu i sve tamio do preko Budimpešte.

U tome zadatku nalazim pravi putokaz, kojim bi se morala kretati naša vanjska politika. Oslobođiti se od spletaka, i izrabljivača tudižih sila, osloniti se na svoje noge i izdržati se sa prirodnim saveznicima i najbližim susjedima; postati u jednu riječ vlast u slobodi i napretku svih naroda, koji bi tu vlast sačinjavali.

Samo bi tada naše granice bile osigurane i bilo bi nam otvoreno Jadranovo, Egejsko i Crno More.

Naša politika vanjska, ovakva kakva je, slaba je. A slaba je uslijed našeg unutrašnjeg stanja. Ne ostaje nam sloga ništa drugo, nego da naše unutrašnje stanje uredimo i kad to učinimo, onda će i naše vanjsko stanje krenuti na bolje, jer je nesumnjiva istina, da sje najveća snaga države zadovoljstvo naroda. (Odobravane).

A ne može se ni sanjati, da će naše unutrašnje stanje i vanjsko popraviti se, ako se ne pristupi rješavanju srpsko-hrvatskog odnosa.

Da ovo pitanje shvatite nužno je da vi, osobito vi Srbinjaci, kada govorite o Hrvatima i hrvatskim stvarima i kod hoćete da shvatite hrvatsku dušu, nužno je da se stavite u položaj Hrvata, nužno je da na neki način budelete prožeti hrvatskim osjećajem. Ne smijete vi govoriti: Austrija je Hrvate stvorila; ne smijete govoriti, da su Hrvati Habsburgovci, ne smijete kazati, da su Hrvati separatisti, da Hrvati mrze Srbe i da su Hrvati neprijatelji naše državne zajednice, i da neće zajednicu sa Srbinima, da neće ovu državu; nego da se Hrvati pridružuju svima neprijateljima, Gospodo, tako govoriti, a tako govere mnogi, u često i ovđe i bez uzroka i bez povoda, kad tako govoriti počinjaju veliko zlo i nepravedno govoriti, jer mislju ujedinjenja svih južnih Slavena, ta je misao nikla kod Hrvata. Borbu protiv Austro-Ugarske vodili su Hrvati, kao skupinu, kao narod, ne decenijama, već i stoljećima. Oni su u svojoj borbi bili jedan živući zid preko koga nije moglo ni smjelo prodirati njemstvu. Za ovoga rata, da ne spominjem Balkansku, Hrvati su jednim ushitom pratile sve ono što je bilo u korist Srbije; i svi oni, koji su bili u Zagrebu i prošli kroz Hrvatsku znaju, da su u Zagreb i Hrvatsku sačinjavali jedan neprijateljski front prema Austro-Ugarskoj. (Galuma i užlici: Borili su se protiv Srbije).

Gospodo ja ču vam kažati, Hrvati su u ono dovjeljenjem ratovali samo na talijanskom frontu. (Glasovi od strane radikalaca: I u Srbiji). Ja sam bio u ono doba u tamnici i mi smo se medusobno pravdili — bili, da li bi na talijanskom frontu ratovali. Što se pak tiče tih zloupotreba i barbarskstva u Srbiji, mogu vam kažati ovo: Da sum 1915. god. u Šibenskoj tamnici od mojih drugova Srbu dozvano da je

Razas Marković. Kazate mi nesto o Ratiću, gošpodine! Žamor i graja. — Vasa Jovanović, Da ste vi imali 70 podanika za sobom, dobro bi hilj. Ja ču vam govoriti o Ratiću. (Upadi). Gospodo, ovo su veoma važne stvari a da bi se sud obuzirao na jedno ili druge upudice. Ali ja ču govoriti o Ratiću. Ratić je prije svjetskog rata . . . (Mutija Popović: Pevao pesme Franji Josifu). Sudjelova u odgovoru na Burjanovu notu, gdje je u glavnom bio izložen stav svih nas Hrvata i Srba i Slovenaca za vrijeme biv. Austro-Ugarske. U tome se spisu proti Burjanovoj mirovnoj noli izložila nošna želja za jednu našu državu nezavisnu od Austro-Ugarske. Taj odgovor nu notu Burjanu, a protiv Austrije, bio je tako nastrojjen da ni jedan Bosanski Srbin, nije ju htio potpisati, a gospodin Ratić jest.

Ja sam sa Ratićem mogu reći godinu i po dnu zajedno radio. Sa Ratićem sam prije izbora bio došao do takvih sukoba kako nije ni jedan od vas. Ali pravčnost i poštjenje mi nalaže, da o Ratiću kazem ono, što možete i vi svi reći. Biya ovo, da je on osjetio ovo ponasanje, ovaj stav Srba nepriljedljivi prema Hrvatinu. (Čuje se: I sad u Austriju u Beču!) Otpor našeg naroda u našim krajevima, pa i onih gdje Ratić nikad nije išao, gdje njegove pristalice nisu zašle, — složio se cijeli današ. Ime Ratić danas znači — kako hoćete, otpor hrvatskog dijela našeg naroda, ili otpor Hrvata ili otpor hrvatskog naroda. (Dr. Laza Marković: To je literarno a ne političko objašnjenje. Žamor) Ratić je izobražen čovjek (Žamor). Gospodo, ja o Ratiću, kada sam sa njim opatio, a općio sam mnogo, nisam mogao nikada dobiti uvjerenje, da bi on mogao biti protiv naše države kao cijeline, ili da je on ikad makar stu preuzeo protiv ove države. (Žamor) Ja sam, gospodo, bio svjedok..... (Žamor). Poslanci upadaju u riječ. Gjoka Popović: A što ste pravili protokol sa njima? Sada vam on ne ide u račun).

Potprijeđnik Ljuba Bakić: Molim, gospodo, čujte govornika.

Dr. Mate Drinković: Ja sam, gospodo, svjedok, jer sam video to i doživio. Kad bi Hrvati bili htjeli da dižu revoluciju, oni su mogli. Bilo je elemenata iz Makedonije i drugih krajeva naše zemlje, bilo je i izvan naše države s kojima smo mogli dignuti revoluciju da smo htjeli, — ali je sve to bilo odibreno uprav od Ratića (Jedan glas: A što ciljate na Makedoniju?) Jer su dolazili emisari Todor Aleksandrović. I Ratić je to odbio. (Žamor) Dr. Hršnica se objavljuje sa radikalnim poslanicima.

Potprijeđnik Ljuba Bakić: Molim vas g. Hršnica izvolite otići na svoje mjesto. (NB. Ova je upadica opširno prenesena u "Obzoru").

Dr. Mate Drinković: Dakle, gospodo, ja sam uvjeren, da će naš narod sa srpskim se sporazunjeli, da će se već načini o mogućnosti da se popusti od skrajnosti bilo ovde, bilo tam. Ja sam uvjeren da je i g. Ratić za to. A sada da nastavim. Čita se, gospodo, da je ugovor sa Italijom učinjen i zato, da Srbiju imaju slobodne ruke prema Hrvatskoj i Hrvatinu. (Buka) Ja nisam krv što se to čitu, ja pišao nisam. Gospodo, poslije toga dolazi se na drugu jednu misao, da ste vi učinili najprije ugovor sa Italijom, a odmah zatim pristupili parcelaciji Hrvatske. (Veliki žamor) Gospodo, ja ne govorim da je to moje mišljenje, nego su to mišljenja, koja se kroz novine čitaju.

Meni je, pak, nemoguće u to vjerovati, jer kada bi tako bilo, to bi značilo, da se Srbi, ednosno Srbija, udružuju sa Talijanima protiv Hrvata i Hrvatske, a to ne bi značilo drugo, i ne bi se moglo drukčije nazvati nego veličindrom. (Bukn) Dakle vidite, gospodo, ovaj Ustav, kakav je danas, sa njegovim ustavom protiv Hrvata i Slovenaca, nije samo jedna nezgodu, nego nesreća za našu državu, jer dovodi do neprijateljstva između Hrvata i Srba. Ja ne znam na pr. veće nesreće za državu nego što bi bilo osvjeđenje, da je ugovor sa Italijom uperen protiv Hrvata. Jer i sami uvidjate, da bi onda Hrvati moralu raditi po prilici ono što bi po tom ugovoru vi protiv Hrvatima radili, i ne bi njima drugo preostalo nego išći tim istim putem. (Žamor).

Gospodo, ja ču da svršim.

Snaga, narednik i spas naše državne zajednice neće zavisiti od bilo kojeg ugovora, a nujmanje od ovakvoga nespretnoga ugovora, kao što je ovaj sa Italijom, nego od toga, da li će ovome ugovoru slijediti promjena ovdjeljene politike u mnoštu sporazuma Srba, Hrvata

Promocija. U prethodni petak, 29/2 o. g., bio je promoviran na zagrebačkoj univerziteti, na čest doktora sveukupne medicine g. Dr. Miloš Škarica, član ugledne hrvatske obitelji pk Petra Škarice. Naša iskrena i srdačna čestitana.

Krčevina Poljane. Šibensčani se čudom čude, što se događa sa našim Poljanom. Izkrčena užduž i popreko. Samo jedan dan ostao je poštijen. Općina hoće da zasudi nova stabla. To bi bilo zaista povoljno, kada se i ljudi srednje dobe ne bi sjecali, da je ovo već treći put, da se Poljana zasadjuje bez uspjeha. Po mišljenju, onih koji se u to razumiju, morao se je izkrčiti jedan jurak (konao) kroz cijelu dužinu Poljane, napuniti plodnom zemljom, a do potrebe i zagnjojiti, pak je tekdar tada uspije nasada bio donekle osiguran. Dočim ovako kako je sada, stablo će uspijevati možda dotle, dok ispije ono malo nabućene plodne zemlje i dok se nešto ojača, a tada će se kao i dosada osušiti. Niko pak nerazumi, zašto su povadjenja, ona velika i jaka stabla ispred Narodne kavane. Ova su bila uspijela, a što će bit sa novonasadjenima to je pitanje. Kada se troše tako siline pare, moralno bi se nastojati, da se barem pametno i korisno ulože, pa i onda kada se to radi za propagandu.

Sa ribarnice. Na čistu srijedu i sutradan bilo je svakojake ribe na ribarnici, tako da je se uz umjerene i snižene cijene nije moglo svu niti rasprodati.

Il ples Šibenske Glazbe, bio je priredjen na 3. ov. mj. u prošli nedjeljak. Imao se je prirediti u subotu na 1. ožujku, ali je uprava glazbe taj dan prepustila Vatrogasnemu društvu, osobitnim obzirom, da Vatrogasni što bolje materijalno uspije. Tako je Glazba imala svoj ples, nakon Vatrogasnog i lovačkog lipak je dobro uspio. Posjetiocima kazu, da se na nijednom drugom plesu nijesu ljepše zabavili i naplesali. U zoru kada je ples bio dovršen, glazbu je obišla svirajući grad præcena sa posjetnicima plesa.

Mrtvački kosturi. Prigodom ko-panja jama za nasade novih stabala, na samoj Poljani i uz „Gospino Šamatorije“, nadjeno je, može se reći na samoj površini više mrtvačkih kostura. Po veličini kostiju, to su bili sve sami jaki i krupni ljudi. Po tradiciji, to bi imale biti kosti, onih naših junotskih predaja, koji su se borili sa neprijateljima, ponajviše Turama, vanku gradskih zidina, te su bili pokapani na istom mjestu gdje su boreći se i pogibali. Kako bilo bilo, mora se osuditi, postupak sa svetim kostima naših junaka, pa luh u borbi proti nekrstiu. Ne smije se preko toga gazati i razbacivati, već se iz pjeleta, pa da su to i poganske kosti, mora sve to brišno i odnosiši sakupiti, iskopati i premijeli na posvećeno grobiste.

Ples dobrovoljnog Vatrogasnog Društva bio je na 1 ovoga mjeseca u Sokolskim prostorijama. Uspio je veoma dobro i moralno i materijalno. Materijalno bi bio uspio i puno bolje, ali je tonu krija posvemašna kriza, koja se u ovom gradu osjeća više nego drugamo. Društvo je u zadnje doba nubavilo jednu skupu auto-štrealku, pak je dužnost gradjanstva, da u svakoj prigodi materijalno pomogne ovu humanitarnu ustanovu.

Direkcija Pošta, nas obavješćuje da je pošta i brzojav Privlaka, bila danom 19 veljače t. g. bila privremeno zatvorena. — Njezinu razdalju okružje, u koje spadaju mesta Privlaka i Vir pripojeno je sada do stavnom okružju pošte i brzojava Nin.

Premještaj. Prof. Drago Anić bio je anglo i bez razloga premješten na gimnaziju u Sinju. Dok Sinju čestitamo i zavidimo da su dobili taku vrijednu i nastavničku silu, poštenog i vatrenog rodoljuba, dolje želimo, da se naš Drago, čim prije povrati u našu sredinu. Na polazku za Sinj, bio je ispraćen od mnogo gradjana i učenika. — *Šibenski Hrvati.*

Klub nemoćnih spletka. Jedan prefrigani i zlostavlji političar, jedan naduvani kalafat, jedan bivši austrijski oficir, nazvan „capo dei muli“, koji veoma rado tuži svoje kolege, te četvrti veoma pošteni i čestit čovjek, koji je lukavšinom zapao u bandu, — to vam je klub nemoćnih spletaka. U svojoj nadutosti i megalo manji, misleći da su oni sve da se o njima zavisi, hoće da kroje sudbinu ovomu gradu i da s njime upravljaju. Spletkači uspije im kadikad učiniti nekomu zlu; a pogolovo onda, kada se radi o Hrvatima (blokašima), kako velmožni izvoljevaju kazati. Žrtvom im je u zadnje dane pao g. prof. D. Anić, koji je morao kroz 5 dana seliti u Sinj. Znate li za što? Za ništa drugo, nego jer je čestit u besprikriv nastavnik, na svojoj visini, koliko u školi, koliko i vani u društvu, spremn i sposoban, kao da je već 30 godina u praksi, to je sud cijelog prof. zbora, — eh ali osim svih tih vrline, posjeduje i tu, da je — čestiti odlučni i posteni *Hrvati!* Navratit ćemo se na predmet.

Izazov. Svakomu je u gradu poznalo za napadaj i izuzov sa strane javnih organa, upriličen prigodom pleš Šibenske glazbe, u noći iz prednjeljaka na utorak. Policijski agent je osim u ovociranju, tukao Šibenu, pucao iz revolvera i vikao „deli separatisti“. Njegov drug redar je kasnije izjavio, da bi se im bio pokazao (ne svakako u dobru), da u povorci nije bio njegovih prijatelja ili rođaka. Stvar je predana u ruke nadležnih, koji će nadamno se učiniti potrebilo, da se u buduće zaštititi mirno gradjanstvo od sličnih ispada i izazova.

Hoće para. Dozajnemo da je trgovac g. Stipe Šare bio napadnut pred pār dāna, od jednog individua, da hoće para ili radnje, i to nakon što mu je, kako nam kažu, dao već dva puta novaca. Medjutim se ovom poznotalom napadaču i ovoga puta nije ništa dogodilo, a kad netko klične „Zivila Hrvatska“ policija ga daruje sa 14—30 dana tamnice.

Cista srijeda, tij u praksi zadnji dan karnevala, ove godine je u isti-

nu bio takov. Neobično lijepo vrijeme, upravo krasni proljetni dan, izmamio je u Mandalinu, gdje se obično toga dana spajaju Krnje, cito Šibenik. Tko nije pošao četnjom pješice, taj se je prevezao sa motornim čamcima, koji su, — njih 11 na broju — cijelo popodne prevužali izletnike u Mandalinu, gdje su se ovi ugodno zabavljali. Prošlo je bez ikakva incidenta, što nije če to običaj i ako je ove godine bilo izletniku puno više nego drugih godina.

Odbor za Lurdsku Špilju obdržavali će sutra nedjelja, u 4.50 po-

slijepodne sjednicu, na koju se pozivaju sve članice. Sjednica će se držati u sali samostana Sv. Lovre. Na dnevnom je redu: 1) Izvještaj o dosadašnjem radu, kao i o uspjehu za gradnju Lurdskog Špilje. 2) Končni zaključak edu se započeto prije kraja. Predsjednica Ana Šarić.

Agitacija radikalata, Pišu nam iz Dubrovnika: U našem kotaru kod zadnjih izbora radikalati su bili potučeni. Sad razvijaju na sve strane žive agitaciju da bi Konavljane i Uzljane predobili za njihovu svešrsku politiku. Za Konavle će neki Dr. Mirković početi izdavati list „Konavoska Sloga.“

Policija i Martin Čičin-Šain. U današnjem smo broju donijeli ispravak Martina Šaina, premda ga po zakonu nijesmo bili dužni donijeti, jer on ispravila i ono što mi nije nismo naveli. Mi nismo ni znali, da je on bio tužen radi kradje kokosa i vezan, po žandarima doveden u Šibenske tamljice. U svojem ispravku g. Šain ne ispravlja u opće da je on prijetio iseljenicima, sa komesatom Carevićem, naima da on Šain, može putem Carevića oduzeti pašuš, tako ovomu reče samo jednu riječ. Znači da priznaje da je to istina. Čemu, znatio i kako — imade riječ g. Carević!

Nego mi i nadalje tvrdimo, da je sve ono navedeno u broju 53 našeg lista o Šainu zgoljna istina. Sviši nadodajemo, du za to imamo njegovom rukom pisane obveznice. Osim toga i dole navedeni su bili prisiljeni radi tih njegovih toboljnih intervencija ispusiti mu obveznice, da dohiju pušće:

Frđop Jakov Antin za 5 štrl. za Austral.
Bareša Miše „ 5 „ „
Peljaci Izidor „ 5 „ „
Čičin-Šain Marin „ 5 „ „
Bastić Karlo 50 Dolar za Ameriku
Uđovčić Grgo 30 „ „

Ovi su izjavili još i to, da im je Šain prijetio, da svaki onaj, koji mu ne ispušti obveznice, neće moći nikako putovat, jer da će ih on prikazati Careviću kao komuniste, a što on Careviću prikaže, to je do statno.

Eto prilike g. Careviću, da raspisiš jednu aferu sa našim iseljenicima. Gornje sume, sa onim već navedenim, su zbilja velike pare. Nadamo se da će g. Carević, u svom vlastitom interesu, i baš rudi toga što se u to mijesecu njegovo ime, nastojati osvijetliti ovaj posao.

Trgovačko-obrtničko udruženje imalo je na 2. o. m. svoju glavnu godišnju skupštinu. Nakon uobičajenih pozdrava i referata, bila je izabrana nova uprava ovako: predsjednik g. Miloš Šupuk per acclamacione, te odbornici V. Kulić, Vinko Vučić, E. Weissenberger, D. Triva i J. Jadronja. Na koncu je bila prihvjeta jednoglasno jedna važna rezolucija predložena po podpredsjedniku g. Vl. Kuliću, da nijedan član Uprave Udruženja, ne smije ni javno ni tajno pristupiti u nikakvu poziciju komisiji kod poreznog Nadzorništva u Šibeniku, sve dole do kake ova ne dade zadovoljstvujuću Udrženju, radi svog prošlogodišnjeg postupka, sa pojedinim članovima komisije za odmjeranje poreza.

Ispravak.

Nije istina da sam kažnjen radi kokošju već po § 187 K. Z. riječ svake krivice.

Nije istina da su mi Lasan David i Čičin-Angul Krste, dali 200 Din. za nekakvo vojničko uređenje jer jedno takvo uvjerenju uopće nije trebalo.

Nije istina da su mi dali za vizum Europskog konzula 325 din., već 250 din. koja je sveta u tu svrhu potrašena.

Nije istina da sam im se ja prijetio bilo kakvom prijetnjom.

Nije istina da sam ih ja prisilio na bilo kakvu obavezu.

Istina pak u svemu tome, da su mi isti minirili samo moj trošak u Beograd i način, kako sam otisao po njihovoj molbi i trošku, i da su mi za moj rad i ostalo običajno spontano nagradu iz Australije, a koju ja nisam zahtjevao.

Na stovnjem Martin Čičin-Šain

Priopćeno. *)

Gospodinu
Petru Bakoviću, kapelniku
Šibenik

Na Vaš priopćeno u br. 55 „Dalmatinski Hrvati“ od 1. ožujka o. g., saopćujemo Vam, da su naše kućne zabave smjeli da posjećuju samo članovi društva. Pošto se je opazio, da su na te zabave po više puta došli i neki nečlanovi, Uprava je naredila plesnom odboru, da nečlanovima zabrani pristup.

U Šibeniku, dne 6. ožujka 1924. Uprava »Filharmoničkog društva.«

Gosp. Dragutinu Montana
MJESTO.

Radi tenora Vašeg priopćenog na naše otvoreno pismo, prisiljen smo da pobijemo po Vama iznenadu mistificaciju istine ne Vas radi gosp. Doktore, već radi ſređe javnosti, da je ne zavedete u bludnju. Jasno Vi ste se osjećili pogodjeni našim pismom zato se poslužite servicom izvještaja, ne obazirući se, da li drugog prilje, samo da se Vi pred javnošću jagujem legimirate.

Vi izvještate i tvrdite da su naše pjesme bile nepristojne i bečarske. Mi smo toliko čedni, da upitamo javnost, da li je naša pjesma: *Sinjska kisica . . .* kao i druga ujmjedna skladba: *Ej to gradini . . . nepristojna i bečarska*, uvezu u obzir još k tome, da bijahu kolike jedna toliko i druge pod glas pjevane?

Istina je gosp. Doktore netom je par vas „državvenih alitmena“ čulo pre akorde, počeće da se izazovom psahbantem. Što se naši liči, da ste ostali osamjeli?

Vaša diktacija, da ne dajete važnosti našim osobama, može nam sami polaskati, postje nego što smo čeliči vojje. Vale praznolje prigodom igranke: da smi nepristojni, da nijesmo u krčmi, a da se najprije pristojno naučimo, a onda na slike igranke pristolovimo. Vjerujte ilustracije gosp. Doktore nijesmo ih očekivali.

Vi tvrdite da su naša gosp. odbornici kao i svi gosp. predsjednici neprincipi, opozicioni za nedovoljeno pjevanje, a telo na našu neposlušnost, da ste smatrali članom dužnosću, da nas onako etištu prekorite.

Modra izvještaja je vrlina gosp. Doktore, ali odjve Vam je botica sreće ledja okrenula!

Pošto smo odpjevali navedene pjesme gosp. predsjednik nas je su svog mjestu oponio, da je svaki mogao opaziti, da se preporuča, nek se ne pjeva. Nato ste Vi odma iza te opomene gosp. predsjedniku izvješteli istaknuti i onakavim nas cjevjem okititi. Bravo gosp. Doktore! zasluzili se za honorar doživljeli apluz.

Nadale kazete, da je Vaš istup u sušlagaju slijatanje cijele uprave. Ako je istina to, što mi sumljivo, onda nam neostaje drugo, nego joj jednako čestitati kao i Vama.

Još tvrdite, da nijeste znali ni vidjeli tko je pjeva? Izvinite, gosp. Doktore, malo nevjerojatno! Pa Vi biste crknili od bijesa, kad ne biste odnisi sve sazvali, to je cijeloj javnosti poznato.

Na kraju nam preporeučujete i to, da jedan učenik pristojnog ponosanja. Doista dolazimo do uređenja, da smo na Vašu igranku morali bezuvjetno doći i specijalno se od Vas naučiti što to znači cijeli igranku i pristojno ponasanje, budući da tada nijesmo imali zgodu a ni mogli naći sličan Lekstion boutona, koliko u drustvenom životu našeg grada a toliko u samom Zagrebu.

Samo ovoklju smo držali za potrebljivo. Šibenik 1. ožujka 1924.

Kurajica Gujko, Ivčić Milivoj, Koštan Dalibor, Koštan Boris, Sunara Krste, Hercević Marko i Krunja Metod

*) Za gornje članake ured. ne odgovara.

Izdav. i odl. ured. Medić Niko. Šibenik: Pučka Tiskara — Šibenik

Govor Dra. M. Drinkovića, nar. posl.

izrečen u beogradskoj Skupštini 19.-II. 1924.

Gospodo, prije dvije godine i devet mjeseci ja sam u ovoj Skupštini posljedni put govorio. Od onda se sustežem da u njenom radu sudjelujem iz više razloga, od kojih je najglavniji taj, da još ne vidim mogućnosti da bi Hrvat u njoj uspješno mogao makar što zastupati i postići.

Ovog puta sam odlučio ipak da govorim zato što g. Ministar Inostranih Djela obrazluži razlog zašto je naša država ustupila hrvatsku Rijeku Talijanima, taj ustupak opravdavao držanjem Hrvata t. j. držanjem hrvatske zajednice i gospodina Radića.

Iz govora g. Ministra ja sam dobio utisak, da je vlasta ustupila Rijeku Talijanima zato, jer su se Hrvati nudi Talijanima, pa je vlasta brže bolje htjela dokazati kako Srbi nisu neprijatelji Italije, kako Srbi nisu imperialisti, kako oni nisu militariste itd., kao da Rijeka ona jabuka, koju treba da Srbi ili Hrvati predaju Italiji za njeno prijateljstvo. (Burno održavanje. Grgurević: Ne pljeskajte, opasno je nujem pljeskati. Čuvajte se toga!)

Kad sam ja slušao g. Ministra Inostranih Djela, ja sam držao da slušam donekle referat Ministra Unutrašnjih Djela, ili što više da slušam referat jednog strančara, partizana, a ne čovjeka koji zastupa pred cijelim svijetom, pred cijelim inostranstvom interesu cjelokupne naše državne zajednice. (odobravanje kod opozicije.) Gospodo, Ministar je dao nastaviti — bar to je moj utisak koji sam dobio slušajući ga — da je Rijeka ustupljena još i s toga, jer je „ona potiskivala cijelu međunarodnu situaciju naše države, i jer je ona slabila vladin akciju u svakom pogledu.“ Nakon je vlasta ustupila Rijeku Italiji „jer bi produženi spor sa Italijom izazvan riječkim pitanjem nosio na sebi puno opasnosti.“ Iz ovih riječi, koje sam uhlivo slušajući gospodinu Ministra Inostranih Djela, a naročito iz onog dijela njegovog govora, gdje on krivi u glavnom Hrvate za vlastin postupak, ja sam uvjeren da je Rijeka ustupljena Italiji bez ikakvih stvarnih razloga.

Grgurević: Ministar nije krivio Hrvate, nego Radićevce, a Radićevci nisu Hrvati. — prije u-strajku, većimo morali, jer kad se radnik riješi na ovaj korak, znak je, da mu je već do nokata dogorjelo, jer je kod njega štrajk uvjetovan samo neumoljivom nužnosti.

Priema tome, ovaj je štrajk na silno djelo vlasnika, koji se ne primaju razlozi, ma kako osnovani bili,

nja jednom izcezavajućem broju zastupnika, a nema nikakva obzira da sudi i osudi in contumiam do četiri miliona Hrvata.

I to, gospodo, radite bez obzira na posljedice već kroz tolike godine. Ovo što se nakon ovakvoga rada i postupka dogodilo, to nije nikakvo čudo, to nije i ne smije biti iznenadjenje niti za vlastu niti za g. Ministra Inostranih Djela. Ja sam n. pr. svršetkom godine 1918. ili početkom 1919. u prisustvu dr. Smidla i g. Pribičevića rekao im, da se već ondašnjom prikrivenom neloyalnošću, mržnjom i neprijateljstvom prema hrvatskim osjećajima, počelo sijati prokletstvo za državu. A, gospodo, kao radnik za ovu državu, još prije rata sam, tvrdio, da će biti velika nevolja za državu, ako se bude radilo kako se ovde već nekoliko godina radi. Ja sam onda, gospodo, i napisao da u tom slučaju hegemonističke silovitosti, naša državna zajednica razviće se u znaku medjusobne, ne utakmice, nego nružnje i borbe, u baosu, i da će država biti slaba prema svakome, a ne samo prema Talijanima. Ali sam onda tvrdio i bio sam uvjeren, da će se Hrvati u tome slučaju organizovati i protiv sile dati otpora (Glasovi: Neće, neće!) Ja sam pripovjedao ono što sam pisao prije rata. I kad sam to pisao, ja sam bio smatran od Austrije velikim srpskim veleničnjakom. Ja sam kao što rekoh kazao i napisao da će biti otpora, ali sam kazao da će te Vi Srbijanci, da će Srbija, koja je toliko pretrpjela i uradila, znati što je to slabost državna i da će se s Hrvatima bratski sporazumiti, ako zbog ničega drugog a ono zbog ugleda i snage državne. Ja sam ovo pisao jer sam već onda, od 1905. god. unaprijed zastupao i radio za ovu državu što danas imamo, za ovu državu u kojoj smo Hrvati, Slovenci i Srb. Zato bilo je ljudi koji su mene onda klevetali da sam se prodao Srbiji, a ja sam govorio: i u onom slučaju kad Srbija bude silovita i kad bude postupala kako danas postupi, i u toni slučaju ja sam za ovu državu u onom smislu kakо sam prije razložio. Ja sam još i danas nakon svega što se dogodilo

jedared godišnje pomisle, da oni, koji za njih rade, radi njih i trpe.

Nek traže svoje radnike na posao, a njihov mučan rad plate po zasluzi, u koliko je kapital ovakvo platiti uopće sklon.

Njima — vlasnicima — još uvek će da ostane dosta za njihov skup i lagodan život.

U tom «Vojnom Invalidu» vidimo, da su toliki reducirući koji su imali 100% procenatu nesposobnosti, a koji su bez nogu ruku odjeli itd.; a onda još nešto groznjegu čitamo u tom listu: «Biva, da su neki invalidi reducirani, a da nisu bili niti pozvani komisiji na pregled.»

Braču zaduhute svetinu duhom, eto sada postađe i Čudotvoreći i proroći, te ne samo od kljastih hronim i stiljepti stvarju zdrave nego eto sada mogu pogoditi tko je zdrav, a bez da ga i vide!

Što bi se moglo reći na ovo? Nije li to čudo jedno kakvog zar nikad na ovom svjetu nije bilo? Nije li to politične ljudi i svoju braću, koji su za ovu zemlju učinili sto niko od nas nije učinio? Ne vajpi li to su zemlje osvetu pred licem božjim?

I to se sve radi onim, koji su djelovali svoga života, ili bolje reći, sve svoje najdragocjenije žrtvovale za domovinu i državu svoju! Radi se da onim kljakavim Šepćevim i sučijevim, kojima su njihove haljine teške i crne zenuju po kojim grazu! Ako su htjeli Beogradski vlastodršci svoj

bijes iskušali, ele baš su se imali na koncu pokazati! Više zlo života nisu mogli učiniti nego su učinili: — I to baš su onima ljudima ispred kojih se morao i mrav ukloniti! Ovo im je ogledalo u kojem mogu da vide: što su i kakvi su!

Karakteristično je znati, da su ovi naši jedini bogci bili boje i pristojanje piščenil i od Austrije i od Italije, — koje su tude bile, — nego li danas od svoje vlasti, rodjene države.

Ljepo je to nešto ovo braća, Beogradski vlastodršci za klobuk zadjeni, mogu se time podsetiti!

I mi nu žalost danas ne vidimo nikogu živa, da se za te naše bijednike i nesrećnike zuzimaju... Nije to ni lijepo, ni pošteno! U vrijeme krvavog rata, kada je trebalo s glavom na srijedu idti, onda se je vikalo, da se je do nela čulo: Naši junaci Naši divi! Naši sokolovi! te ih se lijepo ko na pir opremalo i svatih im se običavalo a ono sud, niko, ni da pogleda na njih... Prije cvijeće i slava, — sada prežir, bijeda i smrt!

Tukav tje je ovaj gadni i himbeni svijet i hrvatska sudbina u njemu!...

bi se domogla čim više našeg teritorija. Ona je sve što je preuzimala i što je radila i što danas radi, činila u pretpostavci da se Srbi, Hrvati i Slovenci neće moći sporazumiti, da oni neće moći i neće znati uzdržati jednu zajedničku državnu organizaciju.

Radi toga je ona zasjala na našim obala, da u danim prilikama, kao nekada Venecija i Rim sa naših žala prostila po našoj zemlji svoje mreže, slabila nas pa i oslabila i uništila naš državni život. (Odrobljanje).

Gospodo, Italija ima na Jadranskom moru i na Balkanu svoju politiku koja nije politika jedne savezničke prijateljske države, jer smo mi njoj prvi naš udarcu i jer smo joj prva i najjača zapreka za njezine ciljeve. Zato svi razgovori pa i ugovori sa Italijom nisu sa strane Italije posljedica prijateljskih odnosa i namjera, nego su sa njezine strane posljedica silovitosti, a sa naše strane su posljedica našeg osjećaja da smo slabi.

Na taj način je i do Rapalskog ugovora došlo iz nevolje. I za Rapalski ugovor ne treba kriviti pojedine ljudi, nego naše unutrašnje stanje, naša slabost i našu neslogu. Iz želje da jednom dodjemo do stalnih granica mi smo u tome ugovoru žrtvovali Italiju mnogo. I ona opet time nije bila zadovoljna, nego je htjela mnogo više. Malo je njoj bilo ono što je otrgla od našeg narodnog tijela, već ona je htjela da nas faktički blokira, da metne na više mjesto naše obale svoju ruku i zato je i pogazila ugovor sklopjen sa nama, prenda je on bio ratificiran i od naše države i od Italije i ratificiran kod Društva Naroda, i premda taj ugovor je imao međunarodnu važnost i obaveze, a to još i danas ima. U njemu su bili predviđeni kao što su ovde mnogi naglasili, svi slučajevi nesporazuma kao i to, ko ih ima riješiti. Vlada gospodina Pašića je bila uvjereni o tom našem pravu, tako, da je i ona ovdje u Skupštini dala izjavu, da će se toga ugovora držati i po potrebi prići arbitraži odnosno do potrebe suda Društva Naroda. I dok nikо, gospodo, nije sumnjao u važnost i istinitost te svečane izjave vladine, najednaput

Govor Dra. Mate Drinkovića.

Skoro sve domaće novine donijele su ili cijeli ili izvadci ovaj ugovor g. Dra. M. Drinkovića izrečen u beogradskoj Skupštini dana 19/2 o. g Nijedan od tih nije bio potpun i vjerno donešen. Mi smo dobili baš originalni stenografski prepis njegovova govor i za to ga donašamo u danjem broju, kao posebni prilog.

Niješ toga naši invalidi zaslavljeni! Ovo što se je njima učinilo jeste jedna besprijevna stramota, koju niko tko je pošten ne može trijeti!

Invalidi ne sinju prasiti, — oni moraju pristojno kao ljudi živjeti, jer su to za-

služiti boje nego iko od nas!

Mi ovime u inu ovih, jednih ubogačenih apeliramo na svu poštenu našu javnost, a osobito na našu Stompu i poštenu narodno zastupstvo, te na svakog, tko čovječji čustvuje, tražeći, da u ime humanosti, digne oštro svoj glas za ove naše, prijašnje junake, a sudsjače bijednike, kako bi se njihovo žuduo stanje, što prije poljolišuo.

Od Boga je grjehotu, a od ljudi velika sramota, da ovi naši bijednici i nesrećnici pogibaju od svakog zla i bijedci i to u ovoj državi, za koju su se oni borili i u toj borbi nesrećni postali...

Svi mi smo zvani, da ovakom slušaću dignešmo svoj glas i kada ga diremo, ustajemo na obranu istine, pravde i poštene, čimeći time veliku djelo milosrđa, koje će biti obiluo naplaćeno i pred Bogom i pred ljudima. — etkow —

Promocija. U pretprišli petak, 29. o. g., bio je promoviran na zagrebačkoj univerziji, na čast doktora sveukupne medicine g. Dr. Miloš Škarica, član ugledne hrvatske obitelji pak Petra Škarice. Naša iškrena i sručena čestitana.

Krčevina Poljane. Šibećani se čudom čude, što se dogadja sa našom Poljanom. Izkrčena uzduž i popreko. Samo jedan dio ostao je poštedjen. Općina hoće da zasaditi nova stabla. To bi bilo zaista povoljno, kada se i ljudi srednje dobe ne bi sjekuli, da je ovo već treći put, da se Poljana zasadjuje bez uspjeha. Po mišljenju, onih koji se u to razumiju, morao se je izkrčiti jedan jaruk (konao) kroz cijelu dužinu Poljane, napuniti plodnom zemljom, a do potrebe i zagnjnjiti, pak je tek ar tada uspjeh usada bio do neke osiguran. Dočim ovako kako je sada, stablo će uspijevali možda dole, dok ispije ono malo nubacene plodne zemlje i dok se nešto ojača, a tada će se kro i dosadu osušiti. Niko pak nerazumi, zašto se povađena, onu veliku i jaku stabla ispred Narodne kavane. Ova su bila uspjela, a što će bit sa novonasadjenima to je pitanje. Kada se troše tako silne pare, moralno bi se nastojati, da se barem pametno i korisno ulože, pa i onda kada se to radi za propagandu.

Sa ribarnice. Na čistu srijedu i sutradan bilo je svakojake ribe na ribarnici, tako da je se uz umjerene i sružene cijene nije moglo svu niti rasprodati.

Il ples Šibenske Glazbe, bio je priredjen na 3. ov. m. u prošli nedjeljak. Imao se je prirediti u subotu na 1. ožujku, ali je uprava glazbe taj dan prepustila Vatrogasnog društva, osobitim obzirom, da Vatrogasni Što bolje materijalno uspije. Tako je Glazba imala svoj ples, nakon Vatrogasnog i lovačkog lipak je dobro uspio. Posjetiocu kužu, da se na nijednom drugom plesu nijesu ljepeš zabilibili i naplesali. U zoru kada je ples bio dovršen, glazba je obilala svirajući grad praćena sa posjetnicima plesa.

Mrtvački kosturi. Prigodom ko-panja jama za nasade novih stabala, na samoj Poljani i uz „Gospino Šamatorije“, nadje no je, može se reći na samoj površini više mrtvačkih kostura. Po veličini kostiju, to su bili sve sami jaki i krupni ljudi. Po tradiciji, to bi imale biti kosti, onih naših junaka prednjih, koji su se borili sa neprijateljima, ponajviše Turaima, vanka gradskih zidina, te su bili pokapani na istom mjestu gdje su boreći se i pogibnili. Kako bilo bilo, mora se osuditi, postupak sa svetim kostima naših junaka, pa lih u borbi proti nekrsttu. Ne smije se preko toga gazati i razbacivati, već se iz pjeteta, pa da su to i poganske kosti, moru sve to brižno i odmah sakupiti, iskopati i prenijeti na posvećeno grobište.

Ples dobrovoljnog Vatrogasnog Društva bio je na 1 ovoga mjeseca u Sokolskim prostorijama. Uspio je veoma dobro i moralno i materijalno. Materijalno bi bio uspio i puno bolje, ali je tonu krija posvemažna kriza, koja se u ovom gradu osjeća više nego drugamo. Društvo je u zadnje doba nabavilo jednu skupu auto-streljku, pak je dužnost gradjanstva, da u svakoj prigodi materijalno pomognе ovu humanitarnu ustanovu.

Direkcija Pošta, nas obavješćuje da je pošta i brzojav Privlaka, bila danom 19. veljače t. g. bila privremeno zatvorena. — Njezino razdano okružje, u koje spadaju mjesto Privlaka i Vir pripojeno je sada dostavnom okružju pošte i brzojava Niš.

Premještaj. Prof. Drago Anić bio je anglo i bez razloga premješten na gimnaziju u Sinju. Dok Sinju čestito i zavidimo da su dohili tuku vrijednu i nastavničku silu, poštenog i vatrenog rodoljuba, dolje želimo, da se naš Drago, čim prije povrati u našu sredinu. Na polazku za Sinj, bio je ispraćen od mnogo građana i učenika. — Šibenski Hrvati.

Klub nemoćnih spletka. Jedan prefrigani i zločesti političar, jedan naduveni kafafat, jedan bivši austrijski oficir, nazvan „capo dei muli“, koji veoma rado tuži svoje kolege, te četvrti veoma pošten i čestit čovjek, koji je lukavštinom zapao u bandu, — to van je klub nemoćnih spletaka. U svojem ispravku g. Šain je ispravlja u opće da je on prijetio iseljenicima, sa komesarom Carevićem, naime da on Šain, može putem Carevića oduzeti pašuš, ako ovomu reče samo jednu riječ. Znači da priznaje da je to istina. Čemu, zašto i kako — imade riječ g. Carević!

Nego mi i nadalje tvrdimo, da je sve ono navedeno u broju 33. nušeg lista o Šainu zgodljina istina. Šuviše nadodajemo, da za to imademo njegovom rukom pisane obveznice. Osim toga i dole navedenim su bili prisiljeni radi tih njegovih tobožnijih intervencija ispuštili mu obveznice, da dobiju pašuš: Frano Jakov Antun za 5 štr. za Austral. Barša Mišić „ 5 „ „ Pelagić Izidor „ 5 „ „ Čećin-Šain Marin „ 5 „ „ Bastić Karlo 50 Dolar za Ameriku Udovičić Grego 30 „ „

Ovi su izjavili još i to, da im je Šain prijetio, da svaki onaj, koji mu ne ispušti obvezuice, neće moći nikako pritočiti, jer da ih on prikazati Careviću kao komuniste, a što on Careviću prikaže, to je do statno.

Eto prilike g. Careviću, da rasičti jednu oferu sa našim iseljenicima. Gornje sume, sa onim već navedenim, su zbilja velike pare. Nadamo se da će g. Carević, u svom vlastitom interesu, i baš radi toga što se u to mješa njegovo ime, nastojati mirno gradjanstvo od sličnih ispadnih izuzova.

Hoće para. Dozajnemo da je Ir-govac g. Stipe Šare bio napadnut pred par dana, od jednog individua, da hoće para ili radnje, i to nakon što mu je, kako nam kužu dao već dva puta novaca. Medjutim se ovom poznavanjem napadajući i ovoga puta nije ništa dogodilo, a kad netko klike „Zivilu Hrvatsku“ policija ga daruje sa 14–30 dana tannice.

Cista srijed a, tuj u praksi zadnji dan karnevala, ove godine je u istinu bio takav. Neobično lijepo vrijeme, uprav krasnii proljetni dan, izmamio je u Mundalinu, gdje se obično tada dana spajaju Krne, cito Šibenik. Tko nije posao setnjom pjesice, taj se je prevezao sa motornim čamcima, koji su, — njih 4 na broju — cijelo popodne prevužali izletnike u Mundalinu, gdje su se ovi ugodno zabavljali. Prošlo je bez ikakva incidenta, što nije če to običaj iako je ove godine bilo izletniku puno više nego drugih godina.

Odbor za Lurdsku Špilju obdržavati će sūtrn nedjelju, u 4.50 po-

slijje podne sjednicu, na koju se pozivaju sve članice. Sjednici će se držati u sali samostana Sv. Lovre. Na dnevnom je redu: 1) Izvještaj o dosadašnjem radu kao i o uspjehu za gradnju Lurdskog Špilje. 2) Končni zaključak eda se započelo privede kraju. Predsjednica Ana Šara.

Agitacija radikalna, Pišu nam iz Dubrovnika: U našem kotaru kod zadnjih izbora radikalci su bili potučeni. Sad razvijaju na sve strane živu agitaciju da bi Konavljane i Zupljane predobili za njihovu svebsku politiku. Za Konavle će neki Dr. Marković početi izdavati list „Konavoska Sloga.“

Policeja i Martin Čišin-Šain. U današnjem smo broju donijeli ispravak Martina Šaina, premaši ga po zakoni nijesmo bili dužni donijeti, jer on ispravlja i ono što mi niješmo navele. Mi nismo ni znali, da je on bio tužen radi kradje kokosi i vezan, po žandarima doveden u Šibenske tannice. U svojem ispravku g. Šain ne ispravlja u opće da je on prijetio iseljenicima, sa komesarom Carevićem, naime da on Šain, može putem Carevića oduzeti pašuš, ako ovomu reče samo jednu riječ. Znači da priznaje da je to istina. Čemu, zašto i kako — imade riječ g. Carević!

Nego mi i nadalje tvrdimo, da je sve ono navedeno u broju 33. nušeg lista o Šainu zgodljina istina. Šuviše nadodajemo, da za to imademo njegovom rukom pisane obveznice. Osim toga i dole navedenim su bili prisiljeni radi tih njegovih tobožnijih intervencija ispuštili mu obveznice, da dobiju pašuš: Frano Jakov Antun za 5 štr. za Austral.

Barša Mišić „ 5 „ „ Pelagić Izidor „ 5 „ „ Čećin-Šain Marin „ 5 „ „ Bastić Karlo 50 Dolar za Ameriku Udovičić Grego 30 „ „

Ovi su izjavili još i to, da im je Šain prijetio, da svaki onaj, koji mu ne ispušti obvezuice, neće moći nikako pritočiti, jer da ih on prikazati Careviću kao komuniste, a što on Careviću prikaže, to je do statno.

Eto prilike g. Careviću, da rasičti jednu oferu sa našim iseljenicima. Gornje sume, sa onim već navedenim, su zbilja velike pare. Nadamo se da će g. Carević, u svom vlastitom interesu, i baš radi toga što se u to mješa njegovo ime, nastojati mirno gradjanstvo od sličnih ispadnih izuzova.

Trgovačko-obrtničko udruženje imalo je na 2. o. m. svoju glavnu godišnju skupštinu. Nakon uobičajenih pozdrava i referata, bila je izabrana nova uprava ovako: predsjednik g. Miloš Šupuk per acclimationem, te odbornici V. Kulic, Vinko Vučić, E. Weissenberger, D. Triva i J. Jadronja. Na koncu je bila prihvjeta jednoglasno jedna važna rezolucija predložena po podpredsjedniku g. Vl. Kuliću, da nijedan član Uprave Udrženja, ne smije ni javno ni tajno pristupiti u nikakovu poziciju kod poreznog Nadzorništva u Šibeniku, sive dole dokle ovo ne dade zadovoljstvu Udrženju, radi svog prošlogodišnjeg postupka, sa pojedinim članovima komisije za odmijerenje poreza.

Ispravak. Nije istina da sam kažnjen radi kokosija već još 187 K. Z. rijen svake krivice. Nije istina da su mi Lason David i Čišin-Angul Krste, dani 200 Din. za nekako vojničko uvjerenje jer jedno takvo uvjerenje uopće nije trebalo.

Nije istina da su mi dali za vizum Engleskog konzula 325 din, već 250 din. koja je svata u tu svrhu potražena.

Nije istina da sam im se ja prijetio bilo kakvom prijetnjom.

Nije istina da sam ili ja prisilio na bilo kakvu obavezu.

Istina pak u svemu tome, da su mi isti namirili samo moj trošak u Beograd i natrag, kamo sam otisao po njojvoj miroši i trišku, i da su mi za moj rad i ostalo običeli spontano migradu iz Australije, a koju ja misljam zahtjevao.

Na stovanjem Martin Čišin-Šain

Priopćeno. *

Gospodin
Petru Bakoviću, kapelniku Šibeniku

Na Vaše priopćeno u br. 53, „Dalmatinski Hrvati“ od 1. ožujka o. g., saopćujemo Vam, da su nošte kućne zavabe slijedeći da posjećuju samo članove svojih društava. Pošto se je opazio, da su ne lezabave po više puta došli i neki nečlanovi, Uprava je naredila plesnom odboru, da nečlanovima zabraniti pristup.

U Šibeniku, dne 6. ožujka 1924.

Uprava »Filharmoničkog društva.«

Gosp. Dragutinu Montana
MJESTO.

Radi tenora Vašeg priopćenog na naše otvoreno pismo, prisiljeni smo da pobijemo po Vama iznešenu mistificaciju istine Vas radi gosp. Doktore, već radi šire javnosti, da je ne zavadele u bludju.

Jasno Vi ste se osjetili pogodjenim pismom zato se poslužite servicom čvrstanja, ne obazrući se, da li drugi prijatele, siano da se Vi pred javnošću jagajem legitimira.

Vi izvojeste tvrditi da su naše pjesme bile nepristojne i bečarske. Mi smo folko čedni, da upitamo javnost, da li je naša pjesma; Šidna kusice ... kao i druge umjetničke skladbe: Eja po gradini ... ne pristojna i bečarska, uvezvi u obuz još k tomu, da bijahu koliko jedna toliko i druga pod glas pjevane?

Istina je gosp. Doktore netom je par vas „državstveni aktanau“ čulo prve akordje, počete sa izazivajućim pobjajem. Sto se nisu, da se ostali osamljeni?

Vaša dijelica, da ne djejte važnosti našim obuzima, ipak dan samo polaskati, posjeće sto smo čeliči cijele Vaše frazologije prigodnom igranke: da smo nepristojni, da ujedino u kralju, da se najprije nepristojnosti naučimo, a onda na slične igranke pristojbenjou. Vjernije ilustracije za Vaš intelekt i otvorenost vjerujete gosp. Doktore nejedno u očekivanju.

Vi tvrdite, da su naša nepristojne obuz, ipak dan samo polaskati, posjeće sto smo čeliči cijele Vaše frazologije prigodnom igranke: da smo nepristojni, da ujedino u kralju, da se najprije nepristojnosti naučimo, a onda na slične igranke pristojbenjou. Vjernije ilustracije za Vaš intelekt i otvorenost vjerujete gosp. Doktore nejedno u očekivanju.

Vi tvrdite, da su naša nepristojne obuz, ipak dan samo polaskati, posjeće sto smo čeliči cijele Vaše frazologije prigodnom igranke: da smo nepristojni, da ujedino u kralju, da se najprije nepristojnosti naučimo, a onda na slične igranke pristojbenjou. Vjernije ilustracije za Vaš intelekt i otvorenost vjerujete gosp. Doktore nejedno u očekivanju.

Posto smo odjepivali navedene pjesme, predsjednik nas je sa svog mjesteta opomenuo, da je svak mogao opaziti, da se preporuča, nek se ne pjeva. Nato ste se Vi odmara za te opomene gosp. predsjedniku izvojeli istaknuti i onakvom nas cyjetem okitili Bravo gosp. Doktore! zaslužila se za humor doživljivi aplauz.

Nadujte kužete, da je Vaš istup u sljedeću sličniju cijele uprave. Ako je istina to, u što mi sumljamo, onda nam neostaje drugo, nego joj jednako destituti kuo i vlast.

Jos tvrdite, da niste znali ni vidjeli to pjeva? Izvintite, gosp. Doktore, malo nevjerojatno! Pa Vi biste crknili od bijesa, kad ne biste odma sve saznali, to je cijelo javnosti pozato.

Nu krajtu naru preporučujete i to, da uzmemo jedan učenik pristojnog ponašanja. Doista dolazimo do uvjerenja, da smo na Vašu igračku morali bezuvjetno doći i specijalno se da Vas naučiti što to znači elitična igračka i pristojno ponašanje, budući da tudi mjesno imali zgode a ni mogli naci sličan Leksikon boutona, koliko u društvenom životu našeg grada a toliko ni u samom Zagrebu.

Samo oviklio smo držali za potrebu.

Šibenik 1. ožujku 1924.

Kurajica Gojko, Ivčić Milivoj, Koščan Dalibor, Koščan Boris, Sunara Krste, Herceg Marko i Kronja Metod

* Za gornje članake ured. ne Odgovara.
Izdav. i odg. ured. Medić Niko.
Tiskat. Pučka Tiskara — Šibenik

Mali oglasnik.

Suhih Smokava. Prva vrsta
uz najpovoljnije uvjete. Obratiti se na
tvrtku **Marko Graovac**, Graovac, Ro-
goznicu kod Šibenika.

Pozor Amerikanci!

U Blizini Šibenika prodaje se krasan posjed sastojec od nove kuće (8x11 m.). Kuća je na najlepšem položaju i sa vodom a stoji se od prizemila prvi kata i podkrovija (sve uređeno za stanovanje).

Oko kuće nalazi se osim potrebnih gospodarskih zgrada 3000 m² vrlo dobrog zemljišta od kojih 1500 m² američkom obradjene zemlje. Osim toga prodaju se još dva kompleksa vrlo dobre zemlje sa po prilici 11.000 komada američanske lože.

Čitav je posjed bez tereta, a plaćeniv uvjeti po pogodbi.

Za informacije obratiti se na gosp.

Toni Bognolo - Split
uredništvo „NAROD“.

Dva radnika za - - taljenje željeza
sa više godišnjom tvorničkom praksom traže namještenje kod tvornice ili oveće radijnice. Ponude poslati na upravu lista pod brojem 15.

Foto Pax

Zavod za umjetno slikanje, povećanje reprodukcije slika, izrade sa uljem, aquarel, i pastel bojama, tuš i kreyton.

ZAGREB, ilica 35.

JOSIP DREZGA - ŠIBENIK

Brzojavi: DREZGA ŠIBENIK.
Telefon inter. 38.

VELIKA PRODAJA u Žitaricama i kolonijalima,

Prodaja: Sečera, Kave, Pirinča, Šapuna, Gradjevog materijala, Nafta, Benzina, Mašinskog ulja.

SVE UZ CIJENE KONKURENCIJU.

Autogarage.

Narudžbe se obavljaju sa vlasitim prevoznim sredstvima: motornim ladjama, pomoru, teretnim automobilima po suhu.

Export vina, ulja i rakije na malo.

Dipl. PECLAR GRO ČULAR VUČARSKI MAJSTOR ŠIBENIK

IZRADUJEM:
sve vrsti svijeća, duplira, uskrsnog stojnica (cerca) sa svim wresnimi znakovima, iz prvorazrednog voska, brzo i solidno.

PRERADUJEM:
prima želi sve vrsti svijeća iz voštanih ulomaka i okapina

PRODAJEM:

linog vrečanog MEDA naravnog sa mog uzornog pečelinjaka, na malu i veliko. Med je vaunredne ljevkovosti za plukne bolesti, grlu, prsu, prehlade itd.

KUPUJEM:

sve vrsti voštanih okapina, ulomaka i žutog voska.

Sve uz povoljne cijene!

Širite „Dalmatinski Hrvat“.

MATE PRGIN -- ŠIBENIK

Veliki pribor šešira i sagova donaćih tvornica.

Trgovina mješovite robe.

Dragutin Šeppek, Zagreb

Prilaz 35 Prilaz 35.

Vlastiti proizvod svih vrsti

„LIMENKA“

za lak, limnujs, terpentin, ulje, petrolicum, kandite itd.

Patente limenke za uljene boje itd.

I. Bos. Hec. tvornica turpija JOSIP MEGLIĆ

Vares Majdan Željezara

Preporuča sve vrsti novih turpija i rušpa na veliko i za malo te prijava na novo oštrenje istrošene. Cjenici na zahtjev hadava i franco.

„STAN“

BRUŠIONA STAKLA I TVORNICA ZRCALA KAO ZADRUGA
U ZAGREBU, Jukićeva ulica br. 12.

Preuzima i proizvadja svekoliko ustaklivanje brušenim kristalnim stakлом, te uzracenje: stanova, syratista, brijačnica i laboratorijuma. Raspolaže velikom zalihom belgijskog i českog kristalnog stakla.

CIJENE UMJERENE - podvorba brza i solidna - CIJENE UMJERENE.

DROGARIJA

VINKO VUČIĆ ŠIBENIK

Skladište kemijskih proizvoda, laka boja gumenih predmeta i o.

OPTIKA.

Naočala --- Cvikera.

Izvršuje svaku izradbu po okul. liječničkom propisu.

PRIMAJU SE POPRAVCI.

Edino specijalno podjetje v Jugoslaviji!

Tavarna za ločenje dragih kovin

J. Augustin, Ljubljana

Sp. Šiška, 8. Jernega cesta št. 231.

Predolava in prodaja čistega zlata, srebra in platina. — Kemični analitični laboratorij. — Ločenje dragih kovin iz odpadkov in prahu (Gekrätz) kakor tudi iz tekočin.

Klorzato — srebrov nitrat

pozlačenje na tovarniški način

prosrebrenje na " "

poniklanje " "

pobakrenje " "

Tekočine za preizkušenje dragih kovin. — Destillirane vode etc.

Edino specijalno podjetje v Jugoslaviji :

PUČKA TISKARA

PRIMA NA IZRADBУ
SVAKOVRSTNIH - - - - -
TISKANICA.

PRODAJE SE

u Šibeniku (Crnici), na lijepom položaju, kuća na jedan pod s velikom stajom i svinjakom te velikim i lijepim vrtom i dvorištem. Cijena vrlo povoljna.

Obratiti se kod JAKOVA ZANINovića, trgovca.

I. STJEPUŠIN — SISAK

Preporuča najbolje tambure, žice, partiture i ostale potrebljeline za sva glazbila.

Posjetiocima morskih kupališta, putnicima i izletnicima, preporuča svoj novouređeni,

Hotel „Dalmacija“

u Tivtu, jedan sat vožnje parobromom od željezničke postaje Zelenika.

Potpuno nova zgrada sa novim nameštajem, na najlepšem mjestu Boke i u blizini najvećeg i najlepšeg perivoja u državi. Morški kupalište u neposrednoj blizini.

— Cijene vrlo umjerenе. —

IVO FAZO, TIVAT,
Dalmacija.

KRUMPIRA

Zdrava, birana, slavonskog bijela najbolje vrsti nudja svaku količinu na vagon Trgovina Žemaljskih Plodiva

IVAN VRKLJAN
DARUVAR (SLAVONIJA).